

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

XL. évfolyam

2019/1

KODÁLY
VEGYESKAROK
CHORAL WORKS
FOR MIXED VOICES
GEMISCHTE CHÖRE

Kodály Zoltán

EDITIO MUSICA BUDAPEST
Universal Music Publishing Editio Musica Budapest
Z. 6725

KODÁLY ZOLTÁN (1882–1967) zeneszerzőként, pedagógusként és népzene kutatóként egyaránt jelentős életművet hagyott hátra: a 20. századi magyar zene egyik legnagyobb hatású alakja volt. Több mint 130 a cappella kórusmű-vével a modern magyar kórusirodalom megteremtője.

Kodály kórusművei három kötetbe gyűjtve jelentek meg:

Gyermek- és nőikarok (Z. 6724)

Vegyeskarok (Z. 6725)

Férfikarok (Z. 6726)

Kodály vegyeskari műveinek jelen, bővített és átdolgozott kiadása 52 kompozíciót tartalmaz, melyek közül hét korábban nem jelent meg kötetben. A vegyeskarok mind ez ideig legteltesebb és leghitelesebb szövegű kiadása új, egységes elvek alapján szerkesztett, jól olvasható és igényes megjelenésű kottagrafikával, valamint informatív utószóval jelenik meg.

Kodály Zoltán kíséret nélküli vegyeskarai először 1943-ban jelentek meg egy kötetbe gyűjtve a Magyar Kórus kiadásában. Ez a gyűjtemény 25 művet tartalmazott. 1951-ben szerzői kiadásban jelent meg ismét a kötet, amely nyolc újabb kompozícióval bővült, de nem tartalmazta az Első áldozás című darabot. Ennek az összeállításnak a változatlan tartalmú utánnomásait forgalmazta a Zeneműkiadó Vállalat 1972-ig, amikor Bárdos Lajos gondozásában napvilágot látott a vegyeskarok „jubileumi, bővített kiadása”. Máiig ennek a 45 kompozíciót tartalmazó összeállításnak az utánnomásai voltak forgalomban.

Erdei Péter munkájának eredményeként, aki gondosan összevetette a nyomtatott kiadást a műveknek a Kodály Archívumban őrzött kézíratos forrásaival. 2011-ben számos sajtóhibát kijavítottunk, köztük olyanokat is, amelyek a legkorábbi nyomtatás óta öröklődtek át.

Hetvenöt évvel az első kiadás után végre megérett az idő arra, hogy Kodály összegyűjtött vegyeskari művei teljesen új, bővített kiadásban jelenjenek meg. Gyűjteményünk hat olyan kompozíciót tartalmaz, amelyet a korábbi kiadások nem foglaltak magukba (Jövel Szentlélek Úristen, Miatyánk, Miserere, Salló Pista, Semmit ne bánkódjál, Újesztendőt köszöntő).

Ezenkívül két – egyaránt hiteles – változatban közli a korábbi kiadások nyomán „Naphimnusz” címen ismertté vált darabot: héber és angol szöveggel Adoration címmel, valamint Szedő Dénes magyar szövegével Napének címmel. Kodály vegyeskarainak mind ez ideig legteljesebb és leghitelesebb szövegű kiadása a korábbi kiadásoknál kissé nagyobb formátumban, (vászon és kartonált kötésben) új, egységes elvek alapján szerkesztett, jól olvasható és igényes megjelenésű kottagrafikával, valamint informatív utószóval – német és angol nyelven – jelenik meg.

Sigrai László
ügyvezető igazgató

A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI

SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA

XL. évfolyam – 2019/1
március

TARTALOM

Köszöntő 2018. december 16. – <i>Kertész Attila</i>	4
Hangverseny Kecskeméten Ittész Mihály emlékére – <i>B. Horváth Andrea</i>	7
A Budai Képző fennállásának 150. évfordulója – <i>Dr. Márkus Éva</i>	10
„Tündérkert vagy pusztaság” ELTE Konferencia – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	11
Kerekasztal beszélgetés – <i>Szesztay Zsuzsa</i>	15
A Székelyfonó ünnepe Marosvásárhelyen – <i>Ungár István</i>	19
Keszthelyi Helikon – <i>Nagy Ernő</i>	23
A Tapolcai Járdányi Pál Zeneiskola – <i>Kendeh Gusztáv</i>	26
Béres József Énekeskönyvéről - filmetűd – <i>Dombóvári János</i>	31
Középkori templomtúrán Szatmárban – <i>dr. Sipos László</i>	38
Meghívó Szatmárba – <i>Belinszky Etelka</i>	40
KITEKINTÉS	
„Music in Estonia” – <i>Erdélyi Ágnes</i>	42
Nemzetközi szimpózium – <i>Furka Beáta</i>	48
Kodály HUB – <i>Molnárné Mádi Beáta</i>	52
„Homage à Kodály” – <i>Pomothy László</i>	55
BÚCSÚZUNK	
Furiya Miyako – <i>Szőnyi Erzsébet</i>	56
A Győri Zeneiskola búcsúja dr. Nagy Miklóstól – <i>Szakács Erika</i>	57
ÉVFOLYAMTÁRSAKRA EMLÉKEZÜNK	
Dudás Gyuláné Bíró Sári – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	60
AnkerAntal – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	62

A címodalt Borsos Miklós alkotásával **Szántó Tibor** tervezte

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a **Magyar Kodály Társaság**

Felelős kiadó: a **Magyar Kodály Társaság elnöke**

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

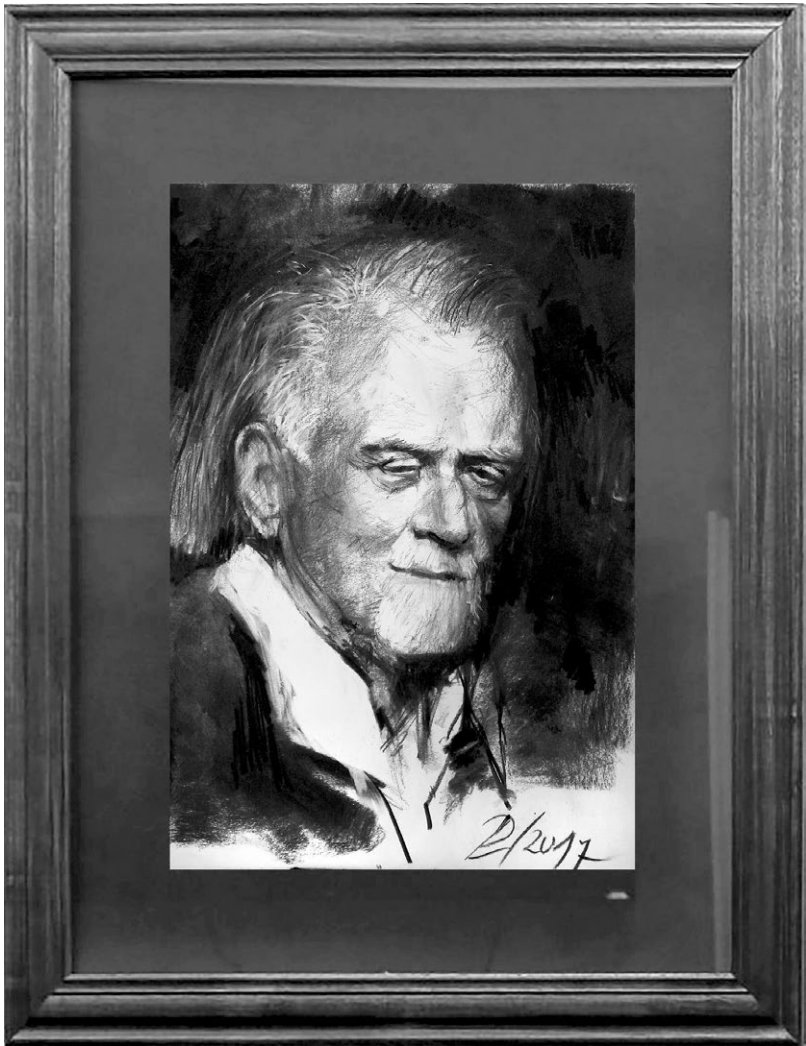
Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Magyar Művészeti
Akadémia

„Hommage à Kodály Zoltán”

Pomothy László szénrajza

2018 Galánta

Köszöntő

A 40 éves Magyar Kodály Társaság évadzáró ünnepe 2018. december 16-án

Kodály Zoltán születésének 136. évfordulóján, 2018. december 16-án a magyar zenei életet reprezentáló és meghatározó egyesületek, társaságok, iskolák – köztük a Zeneakadémia – képviselői koszorúzták meg Kodály Zoltán emlékművét a Kodály Emlékmúzeum falánál és tisztelegtek a Mester születésnapja alkalmából.

Külön tisztelettel köszöntötték Kodály Zoltánné Péczely Saroltát, a Magyar Kodály Társaság tiszteletbeli elnökét és Szőnyi Erzsébet professzor asszonyt, a társaság volt elnökét.

Az ünnepi közgyűlés a *Tutti Cantabile Énekegyüttes* – vezetőjük Lániczky Edit – fellépésével folytatódott. Kodály ritkán hallható jelentős alkotását, az *Első áldozás* c. művét, majd az *Adventi éneket* adták elő átélt muzikálissal. Az együttes novemberben a Kodály Zoltán VIII. Magyar

Kórusverseny kategória győztese lett és elnyerte a verseny Nagydíját is. Az elismerő taps után Kertész Attila, a társaság elnöke köszöntötte az ünneplő közönséget.

Advent harmadik vasárnapján beszélt a várakozásról és arról az áldott Adventről, amikor 1882. december 16-án Kodály Zoltán megszületett. „Mindenekelőtt a szeretet és a hála jut eszünkbe – mert Kodály a mienk, mienk volt 85 évig és most is a mienk, az is marad. A gondviseléstől kaptuk ajándékba a magyarság próbára tevő nehéz évtizedeire, évszázadára. Hálásak vagyunk remekműveiért, azért mert a magyar népzene az utolsó pillanatban a magyar kultúra áramkörébe kapcsolta. Hálásak vagyunk zenepedagógiai és nemzetnevelő munkásságáért, örökölt adottságaiért a morális érték, a magyarságtudat, az emberi tartás vagy éppen a meggyőződés melletti kitartás megerősítésében. Ő ma is példa, iránytű, akihez mindig igazodhatunk.”

Kertész Attila – köszöntője befejezéséül – Kodály Zoltánné nagyon aktuális gondolatait idézte: „Életművet folytatni nem lehet, de annak szellemében tovább küzdeni, a még el nem ért célokért, emberi és művészi értékek kibontakoztatásáért, megbecsüléséért olyan feladat, amely méltó Kodályhoz és méltó azokhoz, akik e küzdelem terhét, a *kodályi örökséget* vállukra vették.”

Az ünnepi együttlét kiemelkedő eseménye volt Szőnyi Erzsébet *professzor asszony*, Kossuth díjas zeneszerző köszöntése, kitüntetése. Szőnyi Erzsébet elsőként kapta meg a Nemzetközi Kodály Társaság frissen alapított díját, a *Prix D'Honneur díjat* életművéért, kiemelkedő tudományos és művészi tevékenységéért.

A laudációt *Dr. James Cuskelly* a Nemzetközi Kodály Társaság elnöke írta, *Dr. Nemes László Norbert* a Kecskeméti Kodály Intézet igazgatója, a Nemzetközi Kodály Társaság alelnöke adta át a kitüntetés adományozóinak részletes indoklását felolvasva. A résztvevők hosszan tartó tapsal és virágcsokrokkal köszöntötték a kitüntetettet.

Két igen várt könyv bemutatójával színesedett az ünnepi program.

Dr. Márkusné Natter-Nád Klára könyvének borítóján ott a magyar népzene jelképes madara a páva, s a Tutti Cantabile Énekegyüttes – ehhez méltóan – a Fölszállott a páva c. népdal eléneklésével vezette föl a könyv bemutatását.

A Kodály Hírek főszerkesztője rendkívüli munkával állította össze, szerkesztette, írta meg a Magyar Kodály Társaság krónikáját a kezdektől napjainkig „40 éves a Magyar Kodály Társaság” címmel. A könyv nagyszerű keresztmetszete a negyven éves tevékenységnek, erőt ad a továbbiakhoz, egyúttal nagy felelősségre kötelez valamennyiünket Kodály szellemiségében végzett munkánkban.

Nagy sikert aratott a következő könyvbemutató is *Hartyányi Judit* tanár – karnagy szerkesztésében: „Tizenhárom tanulmány Kodály Zoltán kórusművészetéről”. A könyvnek kiemelkedő a gyakorlati értéke a működő karvezetők számára, mert jeles tudósok, tanárok, karnagyok elemzik Kodály énekkari műveit a szerkesztő jóvoltából.

Befejezésül a társaság elnöke köszönetet mondott a tagság egész éves munkájáért, a *Dr. Ittész Mihály* és az elnökség által megvalósított „Kodály év” jelentős sikereiért és az évet lezáró két fesztivál, a „Kodály Iskola Kórusainak Találkozója” pécsi és kecskeméti megrendezéséért.

Az elnökség nevében a Magyar Kodály Társaság valamennyi tagjának sikerekben gazdag nagyon boldog Új Évet kívánok

Kertész Attila

Hangverseny Ittzés Mihály emlékére

A Magyar Kodály Társaság kecskeméti tagozata a pompásan felújított Újkollégium Dísztermébe hívta az emlékezőket február első napján, arra a helyre ahol számos alkalommal tartott hangverseny ismertetőket, vezetett műsorokat, kötetlen előadásokat az adott műről vagy annak háttér ismereteiről *Ittzés Mihály*.

A teremben érezhető volt a meghatottsággal vegyes feszültség, rendhagyó hangversenyt vártunk, melyben a fellépő művészek személyes vallomásokkal idézték meg az elhunyt jellemének legfontosabb pilléreit megemlítve tapintatosságát, pontosságát, megbízhatóságát. A terembe belépőt rögtön két nagyobb méretű kép fogadta közte egy szép márvány-fehér rózsaszállal.

„Miért kell ilyen hamar emlékkoncertet tartani?” tette fel egy újságíró a minap a kérdést *Ittzésné Kövendi Katának* az est háziasszonyának aki ezzel kezdte beköszöntőjét. Nem sértődött meg a kérdésen – egy éve még csak sejtettük, hogy nagy a baj – hanem elmondta, hogy mindennap vele van a férje, mert rendezzi a hátrahagyott rengeteg anyagot, melyek vagy már befejezettek vagy félbemaradtan várják sorsukat, köztük a sok kis cédulás jegyzet, szójáték. Az itt ott könnyeket is kicsalogató pillanatok Kata feloldotta egy egy történettel pl. a cédulák között talált szójátékkal: kalapítvány = jó célra összekoldult pénzösszeg!!! Ezekből az anyagokból válogatott minden fellépőnek olyan emlék ajándékot, mely a megajándékozott élettörténetéhez köthető.

A műsor keretét kórusok adták, mert ezt is megbeszéltek halála előtt Katával, közte a legmagasabbrendű művészt a kamarazene vezette a hallgatókat Kodály Zoltán és Ittész Mihály lelkének legmélyebb zugaiba. A Kodály Iskola *Antanténusz Gyermek-kórusa* az Angyalkert magas színvonalú, igényes megszólaltatásával, a figyelemreméltó gyerekkeri hangképzéssel,

tiszta intonálással hibátlan, vezénylés nélküli előadással megalapozta az estet. Karvezetőjük Szegedi Ildikó a segítőkészséget emelte ki Ittész Mihály jótulajdonságai közül. Madarász Éva nemcsak szólístaként, hanem kamarapartnerként is remekelt, ő a támogató, a kortársművek felé irányító kollégát méltatta. A Kodály vonósnégyes egyik tagja Fejérvári János felidézte a fiatal embert, a még Győrben felvételiztető komoly tanár portréját. Falvay Attila a menetközben „elveszett” karnagy/karmester alakját vagy az örök pedagógust említette, aki az ifjú hallgatósággal élénkelteti a népdalt, mely az I. vonósnégyes alaptémája. Itt most a közönség nem énekelt, de szinte érezhető figyelemmel hallgatta a mű érett, értő megszólaltatását. A két énekes *Rajk Judit* és *Klézli János* az Intézetben találkozott sokat Ittész Mihállyal aki mindig figyelemmel követte munkásságuk állomásait, például Juditnak felhívta figyelmét a *Fáj a szívem* c. dalra, így ez fel is került a most készülő lemezére. Ebben a kontextusban hangzott el az egyik legmeghatóbb történet, a lemez akkor készült el amikor szinte a földi élet is befejeződött Mihály számára... Tanácsokkal is ellátta az előadókat, akik az átélt előadáson kívül a kiváló szövegmondással is megörvendeztették a közönséget.

A kamarazenei blokk utolsó darabja a Szonáta gondonkára és zongorára volt, melyet Szabó Péter játszott felemlítve sok személyes élményét és Mihály megszámíthatatlan, sok esetben láthatatlan figyelmét. Utolsó munkája is ennek a műnek az angolnyelvű ismertetése volt, melyet az előadó kérésére írt meg... amikor felesége pihenésre kérte válasza ez volt: „Mint magánember mondhatok nemet, de mint a Magyar Kodály

Társaság elnöke nem!” – ez is Ő volt. Fia Ittész Ádám több mint ezer műismertetést és kritikát talált eddig könyvtárosként. Sokat tett az erdélyi magyar kultúra fennmaradásáért is, a Szabó Csaba Társaságnak alelnöke is volt.

A hangversenyt a *Kecskeméti Cantus Nobilis Kórus* zárta, karnagy *Laczkó János* ahol ő maga is énekelt 1969 és 1976 között – akkor még Kecskeméti Pedagógus Énekkar volt a neve –, az Ének Szent István királyhoz művel a lengyelországi tanításokra emlékeztek, ott ezt a művet magyarul tanulták meg a kurzus résztvevői, majd a Szép könyörgés zárta az estet, mely Kata szerint Ittész Mihály életének összefoglalója.

Szónyi Erzsébet, társaságunk volt elnöke, levélben jelezte, hogy erejétől függően kórusművel emlékezik majd Mihályra, ahogy tette ezt Kodály Zoltán vagy Kardos Pál esetében is, ennek bemutatója a tavaszi budapesti koncerten várható.

Kata már a hangverseny elején arra kérte a művészeket, hogy ők is hallgassák meg az estet így a végén minden művész ismét megjelent és a köztes beszélgetésekben említett ajándékot átvette a közönség meleg és lelkes tapsa közepette. A művészek iránti tisztelet e nemes gesztusa figyelemreméltó a feleség és a család részéről. Kertész Attila jelenlegi elnökünk is csatlakozott a gratulációhoz, ő társaságunk legújabb kiadványaival köszönte meg az est közreműködőinek az érzelmekre nagyon ható, magas hőfokú élményt.

B. Horváth Andrea

A Budai Képző Fennállásának 150. évfordulója

az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszéke,
az ELTE TÓK Hagyományörző Alapítványa
és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete rendezésében tartottak
Zenepedagógiai Konferenciát

Dr. Márkus Éva egyetemi docens az intézmény dékánja, mondott megnyitó beszédet, visszaemlékezve a nemes intézmény 150 éves múltjára.

Kedves Tanszékvezető Úr, kedves Vendégeink, kedves Kollégák!

Szeretettel köszöntöm Önöket az ELTE TÓK immár hagyományos, 9. Zenepedagógiai Konferenciánkon.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kara fontos évfordulót ünnepel ebben az évben. Budán, 1869 novemberében kezdte meg működését jogelődünk, az első állami tanítóképző. Az állami tanítóképzők alapítását 1868-ban a *kötelező népiskolai közoktatásról rendelkező* törvény írta elő. Az állami tanítóképzés kezdetének 150. évfordulója összeköthető egy másik évfordulóval: 60 éve, 1959-től vált a hazai tanítóképzés felsőfokúvá.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Karának, illetve jogelődeinek 150. évfordulója, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetemhez való csatlakozásunk közelgő 20. évfordulója alkalmából egy 2018 tavaszától egészen 2019 végéig tartó kari rendezvénysorozatot szervezünk. Ez a mai esemény is a 150. évfordulót ünneplő rendezvénysorozat része.

150 éve, 1869 novemberében nyílt meg a budai képző a Krisztinavárosban. A képzés akkor 10 tanulóval és 5 tanárral indult. A krisztinavárosi épület 2 év után szűk lett, és a képző a Várba költözött. A népoktatási törvény határozta meg az első években a tanítandó tárgyakat, melyek között ott találjuk már az 1869-es órateremben az Ének- és zene-tant. A Rajzolás és szépírás nevű tárggyal együtt a Művészeti tárgyak tantárgyblokkban szerepelt heti 14 órával a képzés ideje alatt, ami a legmagasabb óraszám volt az összes tantárgy között. Összehasonlításképpen: 1 órával kevesebb, 13 órája volt a Nevelési tárgyaknak: a Nevelés- és oktatástannak, az Oktatási módszertannak és a Tanítási gyakorlatnak. Az összes heti óraszám pedig 93 óra volt a képzés ideje alatt, tehát 15%-ban voltak jelen zenei tárgyak. Az intézet felszerelése a kezdetekkor zenei vonatkozásban 5 zongorából, 5 néma zongorából, egy orgonából és 50 hegedűből állt.

Visszatérve a jelenbe, kilencedik zenepedagógiai konferenciánk vezértémái a kodályi gondolatok értékről, pedagógusi felelősségről. Ha megnézzük az új, 2018-ban nyilvánosságra hozott NAT tervezetet, az ének-zenéről ezt olvashatjuk: „A zeneoktatás általános célja, hogy olyan ismereteket adjon és olyan képességeket fejlesszen, amelyek a nem zenei pályára készülő gyermekek számára is hasznosak lesznek az életben. Ettől a céltől vezérelve a kifejezetten zenei pályához szükséges elméleti tudás elsajátítása helyett a hangsúly az aktív zenei tevékenységeken és a személyiségfejlesztésen van. Az iskolai ének-zene tanítása Kodály Zoltán alapelveire épül, ennek megfelelően az aktív éneklést és zenélést helyezi előtérbe.” – Akárcsak 150 éve, a kezdeteknél.

A NAT tervezet így folytatódik: „Az aktív zenei tevékenységek, mint a különböző zenei események látogatása és zenei projektekben való részvétel, segítik az adott zenei élmény elmélyülését, az *önkifejezés és kreativitás fejlődését*. A zenén keresztüli *személyiségfejlesztés* feladata az, hogy teret adjon az empátia és a kritikus gondolkodás kialakításának, melynek során a tanulók képesek lesznek a művészi gondolatok és az őket körülvevő hétköznapi világ közötti kapcsolatok meglátására, valamint az eltérő látásmódok megértésére és elfogadására.” Szép és fontos pedagógusi feladatokat ezek!

A „*Tündérbkert vagy pusztaság?*” elnevezésű konferenciához jó szóra-kozást, szakmai feltöltődést kívánok!

„TÜNDÉRKERT VAGY PUSZTASÁG”

„Mi lesz a jövő? Tündérbkert vagy pusztaság? Rajtunk áll. Utóvégre lehet élni zene nélkül is. A sivatagon át is vezet út. De mi, akik azon fáradozunk, hogy minden gyermek kezébe kapja a zene kulcsát s vele a rossz elleni talizmánt, azt akarjuk, hogy ne úgy járja végéig útját, mintha sivatagon menne át, hanem virágos kerteken. (Visszatekintés I., 56.o.)

Kodály Zoltán gondolatai adták a konferencia vezértémáját értékekről és a pedagógusi felelősségről.

2019. január 24-én reggel 9 órakor már zsúfolásig megtelt az ELTE TOK díszterme érdeklődéssel várva a gazdag programmal meghirdetett, hagyományosan megrendezésre kerülő, immáron kilencedik Zenetörténeti egész napos konferenciát.

Dr. Döbrössy János tanszékvezető egyetemi docens, köszöntötte a megjelenteket, majd zeneszóval indította a konferenciát zongorához ülve *Asztalos Bence* hegedűművész közreműködésével, Pachelbel: Canon kis darabját adták elő.

Ezt követően valamennyi jelenlévő részese lehetett a muzsikának, *Bán Vera* vezetésével a *Közös ének* során. Itt jegyezzük meg, hogy a *Közös ének*, állandó programként szerepelt a konferencián 2-3 szöveges

előadást követően, mindig más irányításával, változatossá és hangulatosabbá téve, nemcsak hallgatóként hanem közreműködőként is a jelenlévő nagyszámú érdeklődő közönséget.

Dr. Kismartony Katalin egyetemi docens levezető elnök irányította a mozgalmas, gazdag programot ami így az időbeosztásnak megfelelően remek egymásutánban következett.

Az első előadáshoz már egy kis gyermekcsoport érkezett, 2-3 osztályos gyerekek akik szép rendben leülve várták a szereplésüket.

Kodály HUB címen a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és Kodály Intézetének innovatív, digitális zenepedagógiai fejlesztéseinek területét vázolta fel előadásában *Molnárné Mádi Beáta*, az ELTE Gyertyánffy I. Gyakorló Általános Iskola ének-zene tanára, amihez a gyerekek énekek és mozgása társult.

(Az előadás anyagát a *Kitekintés* rovatunkba közöljük (52–54. o.), így kapcsolatot teremt az e témában decemberben rendezett Nemzetközi szimpóziummal. Az arról tartott beszámolót is ott közöljük.)

A művészet világába – zongoramuzsika, költészet, festészet – varázsolt el bennünket *Dr. Szesztay Zsuzsa* zongoraművész, egyetemi adjunktus előadása. Egy többnyire ismeretlen francia zeneszerzőről szólva elevenítette fel saját emlékeit.

Franciaországban ismerte meg *Emmanuel Chabrier* (1841–1894) francia zeneszerző zongora-

műveit. A sokszínű érdekes zene olyannyira felkeltette érdeklődését, hogy kutatásai továbbterjedtek személyiségére, életére, a szimbolikus költészet, az impresszionista képzőművészet, a francia boulevardok bohém hangulatára mely mind összefonódik *Chabrier* zenei világában.

Ifjú korát civil pályán töltötte, az avantgarde mozgalom jelentette számára az ellenpólust. Barátságba került a legtöbb íróval, festővel, *Eduard Manet* készítette róla a híres portrét.

1880-tól remekművek sorozatát komponálta. Ő maga rendkívül virtuóz játékos volt. Első fontos zongoraműve az *Impromptu*, melyet tanítványának Manet feleségének ajánlott, és Camille Saint-Saens mutatott be 1877-ben. A műben az improvizatív jelleg, az ötletekben tobzódó ritmikusság, hajlékony dallamrajzolás és meglepő harmóniakezelés ötvöződik. – *Szesztay Zsuzsa* ügyesen alakította előadását, közben néhány festményt vetítve és megszakítva kétszer, részletet mutatott be a műből, végül befejezésként adta elő az *Impromptu*-t – kiváló technikával, mély átérzéssel.

Vidám kis gyermekcsoport vonult a terembe – első osztályosok – fuvolyával a kezükben, ünnepélyes öltözetben. Elfogódottság nélkül mutatták be tudásukat, tanítójuk *Mihalovics Csilla* remek irányításával. Éneklés, zenehallgatás, tánc minden szerepelt tarka játékfűzésükben.

A hangképzésre is sort kerítettek, egy könnyű gyermekdalt furulyán megadott egyre magasabb hangon elkezdve, egyre tisztábban tudtak énekelni, ami fontossága mellett a gyerekek számára is igaz örömet jelentett.

A művészetek kapcsolódását, a mese jelentőségét, a zongora hangját, a festészet képi megnyilvánulását tárta a gyermekek elé *Simon Izabella* zongoraművész, műsorvezető, szóra bírva a gyermekeket érzelmeik megnyilvánulására, véleményük kimondására. Különösen kedves válaszok érkeztek, példát mutatva, miként lehet megnyitni a gyermekek érzelmi világát.

Dr. Pécsi Rita, pedagógus, karvezető, nevelés kutató, óriási szellemi forrással és gyakorlattal rendelkezik mind e témában. „Annyira szeretik a gyerekek...” címmel jelzett előadásában az értékek jelentőségéről beszélt, sok példával színesítve, hogy miként közvetítsük a valódi értéket a ráncbízott ifjak felé. Kodály gondolatait idézve: „A gyermeknek a legjobb is csak éppenhogy elég jó.” Remek előadóként, bővölte a hallgatóságot.

Egy kis külföldi példát tárt hallgatósága elé *Szelei Nikoletta* doktorandusz tanító, óvodapedagógus, angoltanár, aki Anglia, Finnország,

Portugália iskoláiban ismertette és tanította a különböző nemzetek dalait. Érdekes volt hallani, miként lehet valóban összekötő nemzetközi kapcsolat már gyerekkorban az ének, közösség alakító szerepében.

Bár más jelleggel, mégis így e témához kapcsolódott: „A közös ének mint élménypedagógiai eszköz” *Várallyay Katus* előadásában.

A konferencia műsor összeállítását jól teljesítette kitűzött célját, további sok zenei példával és előadással illusztrálva, hogy „virágos kerteken” haladjanak gyermekeink. Említsük a további közreműködőket: *Kövári Eszter Sára* éneke *Peltzer Ferenc* gitárkíséretével. *Dr. Asztalos Bence* témája: Zenei nevelési tevékenység egy nagyzenekar működésében. *Lakatos György* fagottművész „Játékos dallam” bemutatója. *Kovács Zoltán* zeneszerző, egykori tanulója a Marczibányi téri Kodály iskolának, saját ifjúkori kórus élményeire emlékezve komponálja műveit, fontosnak tartva, hogy a kortárs zeneszerzők minél több értékes kórusművel ajándékozzák meg gyermekeinket, a mai ifjúságot.

Kerekasztal beszélgetés zárta a kilencedik zenepedagógia konferencia programját.

Márkusné Natter-Nád Klára

Kerekasztal beszélgetés

Döbrössy János tanszékvezető

Kérdezők: *Kismartony Katalin, Hegedűsné Tóth Zsuzsanna, Bánki Vera*

A kerekasztal beszélgetés öt résztvevője – akik a konferencia előadói és művészvendégei voltak – a zenepedagógiai rendezvény központi gondolatához, a „Tündérbert vagy pusztaság?” azaz értékes (zene) és a giccs közötti kérdésekre keresték a lehetséges válaszokat.

A meghívottak közül: *dr. Asztalos Bence*, hegedűművész, operaénekes; *Kövári Eszter Sára* énekművész, kisgyermeknevelő; *Lakatos György*, Liszt és Bartók-Pásztory-díjas fagottművész, ifjúsági zenei program szervező, műsorvezető; *Várallyay Katus*, a Jazzation együttes alapítója és vezetője – előadóművészi és zenei ismeretterjesztő programok tapasztalataira támaszkodva –, *Kovács Zoltán* pedig a zeneszerzői alkotómunka felől közelítette meg a problémák lehetséges megoldásait.

Elsőként az Ének-zenei Tanszék oktatója, *Hegedűsné Tóth Zsuzsanna* arról kérdezte a vendégeket, hogyan tudják megszólítani a hallgatóságot, a „mai gyerekeket” és azokat, akik nem a komolyzenén nevelődtek? Mi a titok, amivel megérintik a közönséget?

Lakatos György az őszinteséget, a tudáshoz szükséges gyakorlás szigorú napirendjét, valamint a színpadi lét felelősségét emelte ki. A mellébeszélést a gyerekek azonnal észreveszik, éppen ezért az őszinteség és a felkészültség elengedhetetlen. *Kövári Eszter Sára* véleménye szerint a természetesség és a hit abban, amit csinálunk együttesen teszik hitelessé a pedagógust és az előadóművészt. *Várallyay Katus* a változás és az alkalmazkodás jelentőségére hívta fel a figyelmet. A zene az improvizáció kiváló alapanyaga, amellyel a gyerekeket meg lehet szólítani. Kiemelte, hogy nincs „mai” gyerek, és a gyökerekhez való visszafordulás sokszor többet ér, mint a technológiai változások feltétlen követése. *Asztalos Bence* szerint az a legfontosabb, hogy a tanár és a művész az állandó megújulás és változtatás mellett élvezze, amit csinál. Abban mindannyian egyetértettek, hogy az előadás kezdete nagyon fontos, ami szólhat

akár egy osztálynak vagy egy koncert közönségének, meghatározó a későbbiekben. Éppen ezért erre különösen oda kell figyelni. Tudakozódnunk kell előre a korosztály, a terem mérete és a közönség létszáma felől. Ezek mind befolyásolják, hogy az előadó *hogyan* és *mit* ad át a közönségnek.

Bánki Vera, a Tanszék docense látszólag ellentmondásos problémáról kérdezte a vendégeket. Milyen hozzáállással lehet megközelíteni egy olyan zenét, amelyet nem ért és kedvet sem érez hozzá a befogadó? Lehet-e a „*nem tetszik*” zenét megszerettetni?

Kovács Zoltán zeneszerző kiemelte a kortárs zene iránti fogékonyság és nyitottság fontosságát. Az előzmények megismerése elengedhetetlen az új megértéséhez és befogadásához. Az énekhanggal való bánásmód a zeneszerző számára különösen kötöttséget jelent, éppen ezért a gyerekkórusok számára írt kortárs zene kezd visszatérni a zene ősi elemeihez. *Lakatos György* szerint nem baj, ha nem minden zene tetszik. Sőt, nem kell *minden* zenének tetszenie. Az interpretáció azonban nagyon is számít a kortárs zene befogadásában. *Kövári Eszter Sára*, aki operaténészként kisgyermeknevelő képzettséggel is rendelkezik a kis kortól történő nevelés jelentőségét emelte ki. Ha egy kisgyermek megtapasztalja, hogy akár a zörejekből is lehet zenét kihallani, akkor az „elvadult” kortárs darabokat is képes később befogadni. A hallgató bátran hozzátehet az elhangzottakhoz, saját gondolatokat, érzéseket álmodhat a mű mögé.

A hallgatóság körében is több kérdés felmerült. A magyar nyelvű, hagyományos dalok szembeállításával az angol pop dalok és a jazz improvizatív nyelvezetével fontos kérdésnek bizonyult. *Várallyay Katus* a Jazzation együttes alapítója előadásában videofelvételről ízelítőt adott 10-12 éves gyerekeknek készült workshop-ról. Ehhez kapcsolódva merült fel a kérdés az értékes és a könnyen népszerűvé tehető zenei foglalkozások között. *Várallyay Katus* tapasztalata alapján talán mindig is lesz szembenállás a jazz és a komolyzene képviselői között, pedig véleménye szerint nem olyan éles a határ a műfajok között, mint ahogy azt gondolnánk. Az improvizáció felszabadító hatással lehet a kamaszok számára, gátlásokat szabadíthat fel, újra kedvet adhat az önfeledt énekléshez.

A kerekasztal beszélgetés során szóba került a kortárs zeneművek iránti érdeklődés. Hogyan kerülhet ki a mű a zeneszerző holdudvarából és válhat elérhetővé mások számára is? *Kovács Zoltán* zeneszerző válaszában kitért a versenyekre, ahol a mű bemutatását követően a kiadók is megjelennek a kiadott kottákkal. A lemezkiadások több esetben egy iskola kórusának kezdeményezésére születnek meg, ami valóban lehet kissé belterjes, de a művek későbbi megismerése és repertoárra tűzése a szélesebb kör számára is lehetséges.

A különböző zenei műfajok közti eligazodás, a széles palettából történő megfelelő választás a tanítókat különösen érzékenyen érinti.

Lakatos György kifejtette, hogy a felnőtteknek nagyon fontos lenne érdeklődniük és ismerniük azokat a zenéket, amiket a gyerekek szeretnek. Ebből kiindulva lehet terelgetni őket a számukra értékes felé, de adott esetben az sem tragédia, ha az értéktelent is hallgatják. *Asztalos Bence* a konferencia egyik előadásán elhangzott mondatra irányította a hallgatóság figyelmét: *nevelési rendszerünk demokratikus legyen*. Ebbe az irányba lehetne/kellene oktatási rendszerünknek változni, változtatni. *Várallyai Katus* hasonló gondolattal csatlakozott ehhez. Elmesélte, hogy nemrég a *Jazzation* együttessel egy Tisza menti kis faluban, egy többszörösen hátrányos helyzetű gyerekeket oktató iskolában tartottak foglalkozásokat. A jazzt magyarul énekelték a gyerekeknek, ami bizonyítja, hogy a nyelv-dilemma áthidalható és sok mindennek helye van a zenei nevelésben. *Kővári Eszter Sára* is egyetértett azzal a véleménnyel, hogy a gyerekeket színes palettáról kell megkínálni. Többféle zenét – klasszikus, kortárs, jazz – érdemes megmutatni akár már óvodás kortól, és ha azt őszintén, hitelesen és szeretettel művelik az előadók, akkor a gyerekek is szívesen részt vesznek benne.

Ehhez a gondolatmenethez kapcsolódva kért szót egy hallgató, aki saját oktatói tapasztalata alapján hiányolja azokat a módszertani eszközöket, amelyek segítségével nyitni lehetne az új irányzatok felé. Egyelőre saját belátása szerint próbál a kodályi elvek mentén megszerzett zenei nevelés mellett új utak felé is elindulni. De ez nem könnyű, és nagy segítség lenne, ha konkrét módszertani ötletek és útmutatások állnának rendelkezésre.

Tanároknak, tanítóknak és óvodapedagógusoknak egyaránt nagy felelősség, hogy értékes zenével táplálják a jövő generációját. Azokat az iskolásokat és felnőtt hallgatókat sem szabad lenézni, akik más zenén nevelődtek és számukra az a természetes. Ki kell tartanunk a saját zenei neveltetésünk alapján kiforrott értékrendszerünk mellett, és türelemmel kivárni, amíg nyitottá és befogadóvá válnak tanítványaink.

A kerekasztal beszélgetést *Asztalos Bence* fejezte be az idős Richard Strauss szavait idézve, aki a korában meglepően népszerű, dallamosságáról híres *Arabella* operájának bemutatása utána következőket mondta: „Nem gondoltam volna, hogy a giccs lesz az, amivel sikert érek el.”

Kismartony Katalin egyetemi docens, a konferencia moderátora és fő szervezője megköszönte a meghívott művészek inspiráló, több álláspontot ütköztető gondolatait. Zárszóként visszautalt *Döbrössy János* tanszékvezető szavaira, aki nyitó beszédében a konferencia célkitűzését hangsúlyozta:

„Sokféle út van, és ebben a sokféleségben kell megtalálnunk a saját utunkat.”

Szesztay Zsuzsa

A SZÉKELYFONÓ ÜNNEPE

**Kodály Zoltán: Székelyfonó
Marosvásárhely, 2019. január 19.**

Felállva, vastapssal ünnepelte a marosvásárhelyi Kultúrpalota Nagyszínház zsúfolásig megtöltött hálás közönség a Székelyfonó előadását, amelyet a Magyar Kultúra Napjának tiszteletére tartottak 2019. január 19-én a patinás épületben. Ebben az évben így emlékeztek meg nemzeti imánk, Kölcsey Hymnusának születésnapjáról Marosvásárhelyen. A rendezvényt Tóth László Csíkszereda magyar konzulja nyitotta meg annak reményében, hogy ebből hagyományt teremtenek. Gyönyörű gondolat volt a Székelyfonóval ünnepelni.

Kodály Zoltán egyfelvonásos daljátékának varázsa gyakran esik áldozatul a muzsikás társadalomban is megalapozatlan fanyalgó gőgnek. A Székelyfonó egyszerre népi és – igenis – egyetemes értékű, mással nem összevethető zenei képsorozat. Népdal és opera, ez komolytalan – szokták valamiféle sajnálatosan sznob, azaz hazug, magaslatról méltatlanul leszólni. Pedig Kodály Zoltán daljátéka egyenesen zenedráma, amely a legsötétebb requiem mélységtől az öröm mámoros ragyogásáig bejárja az emberi érzelmvilág teljes skáláját. A Háziasszony lelkében a Kérő panaszal sújtott búcsúéneke *Azhol én elmenyek...* után úgy tör föl a zenekarból a feljajduló kórusral közösen az *A citrusfa levelestül, ágastúl...* kezdetű népdal zokogó fríg dallamának visszaidézése, mint a lávát ontó vulkán, szinte elviselhetetlen katarzist teremtve öbenne, akit a tragikus percek elnémitának. Torokszorító fájdalomának szépsége a daljáték vitathatatlan csúcspontját képezi. Igazi tragédia zajlik le előttünk. Hogy a népdalok nem operába valók!? Zeneszerzők végeláthatatlan sora nyalta volna meg a húszt ujját ilyen gyönyörű dallamok ihletésében, nem beszélve arról a belső tisztaságról, mely a népdalok sajátja. A hazai sopánkodó tudoroknak hadd mondjam: ezek a mi kincseink, amelyek megőrzésére saját költészete által senki nem lehetett méltóbb Kodály Zoltánnál.

Az *Elmenyek, elmenyek...* zsolttártípusú bujdosódalt a darab elején előkészítő lírai zenekari bevezető különleges visszatérése a Háziasszony végsőkig reményvesztett dala *Tőlem a nap...* után, a kedvesétől megfosztott nő magányának, kilátástalanságának és az ebből fakadó lemondásnak olyan szívbemarkoló megnyilvánulása, amilyenre kevés példa van a zeneirodalomban. A *csitári hegyek...* úgy magasodnak ki a fiatal sze-

relmespár összebújásában az *Egy nagyorrú bóha...* fergeteges kóruskomédiájából, mint a napsütötte havasok pompás csúcsai a síkvidék és a dombocskák szelíd árnyékából. Olyan, mint egy váratlanul felbukkanó, fenséges oltár, amely előtt mindenkinek le kell borulnia.

Nem hiányzik a Székelyfonóból a népi bölcsesség pajkos humora sem, amely összekacsint a zeneszerzővel. A *Kitrákotty mese*, a *Most jöttem Erdélyből...*, az *El kéne indulni...* dalok és számos kórustétel is közéjük tartozik. A Kérő és a Háziasszony tragikusnak ígérkező, ám végül boldogságba torkolló sorsán keresztül bámulatos egységben elevenedik meg a falusi ember hétköznapijainak sokszínűsége. A fonóházban összegyűlt lányok, asszonyok valamint a később elmaradhatatlanul hozzájuk csatlakozó legények, miközben a szomorúságába temetkezett Háziasszonyt vigasztalják, belefeledkeznek a nótázásba, amelybe aztán ő is bekapcsolódik s így közösen olyan gazdag lelki világról tanúskodnak, amilyen már túlnő a kis fonóház falain és távoli tájakra is elkalauzol. A Székelyfonó, benne a monumentális, négy szereplőre és kórusra komponált *Görög Ilona* valamint a meghökkentő *Rossz feleség* balladával a népi és opera kultúra egymásra találásának költői szépségű, kikezdhetsen mesterműve. Megszólaltatása talán még nagyobb alázatot kíván, mint egy hagyományos operaelőadás. Ezen az estén ennek maradéktalanul eleget tettek.

Megható volt az az elfogódottság, ahogyan a művészek erre az ünnepi alkalomra magukba szívták Kodály remekét. Emelte az ünnep fényét, hogy az Operában megszokottól eltérően nem párosították más művel. Az ötletgazda **Molnár Levente**, világszerte ismert, Liszt Ferenc-díjas operaénekes, aki az ArtStar4U és Class Értékeink Egyesület alapító elnökeként támogatja a fiatal tehetségeket. Velük és neves énekesekkel együtt ő maga is aktív résztvevője volt a produkciónak, lenyűgöző baritonjával a *Kérő* szerepében. A *Kérő* dalai alkotják a keretet a Székelyfonóban, amely a boldog végkifejlet kivételével – azon belül a huncutul évődő *Mondd meg rózsám...* nótával – gyászosan komor, a kiszolgáltatott parasztember requiemje. A Bartók: A kékszakállú herceg vára hatodik ajtájának könnyeit idéző zenekar fölött elsírt *Azhol én elmenyek...* kezdetű dal Molnár Levente előadásában a színpad feletti orgonakarzatról úgy szólalt meg, hogy az maradandó élményként sebet ejtett a hallgatóság lelkében. Ez a szövegében is páratlan szépségű népdal olyan hitelességgel fakadt ki belőle, mint a legőszintébb vallomás. Ez az őszinteség uralta az *Elmenyek, elmenyek...* s az *A citrusfa ...* rászabott szölmát is, amelyekben a partnere Mester Viktória volt.

Mester Viktória a Magyar Állami Operaház vezető mezzoszoprán énekes. A Háziasszony megformálásában őrá hárul Kodály Zoltán daljátékának legnagyobb és kétségtelenül legnehezebb része. Csak a legnagyobb ámulattal lehet szólni az ő alakításáról. Sugárzott belőle az a szeretet, amellyel magára öltötte a Háziasszony szerepét. Amilyen mélységű gyász szólt a hangjából a nyitó kettősben, a *Te túl rózsám...*,

a *Tölem a nap úgy telik el...* dalokban, amilyen drámai erővel támasztotta alá a gazdagsága tekintélye fölött örökös fia (Bertelaki László) élete árán is ahhoz ragaszkodó büszke anya alakját, olyan felszabadult mókázásba fogott a *Kitrákotty* mese káprázatos megjelenítésében. A *Rossz feleség* ballada dialógusa anya és leánya között hátborzongató, hatalmas színészi feladat, amellyel nem maradt adós. Mester Viktória jelenség volt ezen a koncertszerű előadáson akkor is, ha éppen nem énekelt. Utolsó pillanatig benne volt a darabban – mit benne volt! – végig élte a Háziasszony sorsát. A zeneszerző szándéka szerint uralta a teljes művet.

Az előadás karmestere a 25 esztendőös, Bartók Plusz Operafesztivál tehetség-díjas és Concorde-díjas **Szüts Apor**, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem zongora szakos növendéke volt. Zongoristaként már fellépett hazai pódiumokon kívül Európa és Amerika koncerttermeiben is. Zeneszerzőként ugyancsak megmutatta magát. Versenyművek, kamara és szóló valamint zenekari darabok, két opera és egyéb műfajú alkotások sikeres komponistája. Nyitott lelkű muzsikusként a nagy klasszikusoktól a jazzon át rabul ejtett a zene s akit ezúttal Kodály Zoltán költészete szólított meg. A Székelyfonón keresztül ismerkedett meg Kodály zseniális dramaturgiájával, merész harmóniavilágával és ez a rácsodálkozás vezette karmesteri pálcáját s átragadt a teljes előadó együttesre. Nem először állt karmesteri pulpituson Sokirányú zenei tehetsége komoly művészcsoport felé irányíthatja. Ez az este bizonyosan mérföldkő életében. Érzékelhetően izzott a levegő a marosvásárhelyi Kultúrpalotában. Szüts Apor teljes biztonsággal tartotta kézben az előadást. Komoly része volt abban, hogy minden szereplő élvezettel tette a dolgát. Élményt jelentett megtapasztalni, hogyan fér meg egymás mellett a fiatalos szenvedély és a rutinos muzsikuskénti érettség. A szólisták, a zenekar, a kórus partnere és vezetője is volt egyszerűen. Sokat fogunk még hallani róla.

A Szomszédasszony szerepében **Kovács Annamária** operaénekest, a Magyar Állami Operaház Székely Mihály-éremklakkal kitüntetett tagját hallhattuk. Kovács Annamária mély hangtónusa tökéletesen illeszkedett a *Szomorú fűzfának...* kezdetű gyászdal hangulatához. (Ezen az előadáson ő énekelt el.) Altjának átütő drámai ereje jól szolgálta a leányt minden erővel visszatartó, gyermekét elveszteni nem akaró anya féltő szeretetét. Bertelaki Lászlótól és gazdag környezetétől óvta leányát. A művésznő azonosult mindkét szereppel.

A két lírai, magas hangfekvésű szereplő, **Bojtos Luca** és **Pataki Adorján** megkapó szépséggel öltözött a szerelmespárok érzelmvilágába. Bertelaki László és Görög Ilona valamint az A csitári hegyek alatt... ifjú szerelmeiként a fiatalos varázslatot az előadásba. Bojtos Luca fiatal leányként lélegzetelállító finomsággal indította a Székelyfonóból is kiemelkedő A csitári hegyek alatt... dal ünnepélyességét. Az énekesnő a Virtuózok tehetségkutató műsor közepdöntése. Repertoárján Mozart Zerlinájától

Puccini Pillangókisasszonyáig rendkívül gazdag anyag szerepel. Meggyőző volt az anyjával hadakozó Görög Ilona szerelmes elszántságában. Mind a két alkalommal ott csillogott tekintetében az odaadó és a párjáért rajongó leány tisztasága csakúgy, mint az éneklésében. Osztozott vele **Pataki Adorján** fiatal legényként, és mint Bertelaki László. A Kolozsvári Magyar Opera magánénekes kiváltképp otthonosan érezhette magát Kodály daltájkájában. Tenorja megejtő szépséggel és egyszerűséggel simul az A csitári hegycsúcs alatt... harmadik versszakában a szopránhoz, míg a másodikban szólóként igazi társa volt a fiatal lánynak. Bertelaki László szerepében megmutatta a jó módú élethez szokott ifjú vergődését anyja és szerelmese között. Nagy átéléssel, gyönyörűen kimerült hangon énekelt.

Úde színfoltja volt a *Nagyorrú bolha* megformálásában **Mészáros Levente** karakteres megjelenése. Az ő tenor szerepe a csibészisége. Nem könnyű becsöppenni a meghitt környezetbe. Ő pazarul megtette. Mészáros Levente is középdöntőse volt a Virtuózok versenyének, ahol megkapta Molnár Levente különdíját. Két nótája: *Most jöttem Erdélyből...* és *El kéne indulni...* briliáns humorral volt fűszerezve. Maximálisan tett eleget feladatának. Művészi pályájának kapujában áll, ígértes tehetségű énekes.

Kodály a Székelyfönöt jóval a Psalmus hungaricus után a legfajszínűbb *a cappella* kórusművek keletkezésének évtizedében írta. 1932-ben mutatta be az Operaház. A vérbeli kórus szerző igencsak otthagya kézjegyet a művön. Ez a népdalokra épülő zenei szentély döbbenetes kórustablókat tartalmaz. A jókedvűektől (*Nekem olyan emberecske kéne...*, *Jók a lányok...*, *Hess légy...*, *Üres ládám...*) a szomorkás vagy tragikus hangulaton át: *Jó estét, jó estét...* – a *Te túl rózsám...* aláfestéseként -, a Görög Ilona ballada siratója, az *A citrusfa...* szövegtelen feljajdulásán keresztül a felhőtlen örömgigé (*Jaj, de szépen cseng...*, *Én istenem add meg nekem...*) szinte főszereplője a dalnak.

A Marosvásárhelyi Állami Filharmónia Vegyeskara igen tisztességesen helytállt ezen az estén. Derekasán kivette részét az ünnepből a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia zenekara, még a *Te túl rózsám...* dal brácsaszóló kíséretében is. Csak a legnagyobb tisztelettel és köszönettel lehet adózni állandó karnagyuknak **Vasile Cazan** úrnak.

A koncertszerű előadás is megkívánta a rendezést. **Bochkor-Salló Lóránt** a néző- és játéktérrel is kihasználva, a mű iránti feltétlen alázattal mozgatta a szereplőket. Ez a rendezés valóban szolgálta Kodály dalművét – szemben sok sajnálatosan félresikerült színpadi rendezéssel. Apró jelzések, a darab lényegéhez alkalmazkodó irányított szereplő elhelyezés, mind bizonyították a rendező alapos műismeretét, a mű megértését. Nem hiányzott sem a színpad, sem a díszlet. Székelyföldön a Székelyfönő hazatalált.

Szabolcsi Bence mondta a szerző ravatalánál: „Kodály Zoltán mindenekelőtt és mindenekfelett költő volt.” Ennek egyik letéteménye a Székelyfönő. Az előadás bizonyos értelemben felfedező utat jelentett Kodály és a magyar népdal titkaiba. Isten éltesse minden résztvevő művészt

és természetesen minket is, hogy minél többször lehessünk részesei ilyen feledhetetlen élménynek! Isten éltesse Kodály Zoltán örökérvényű hagyatékát, amely a falusi parasztasszonyok és parasztemberek szebbnél szebb dalait emelte az időtlen remekművek sorába!

Ungár István

KESZTHELYI HELIKON

2018. április 19-21.

*„Örülj hazám, a köd elszéledett
Dicső Phoebusz aranysugári fénylenek
A Helikon emitt emelkedett
A Balaton partján, – virányán Keszthelynek.”
(Dukai Takács Judit: Serkentés a magyár múzsákhoz)*

Ismét részesei lehettünk a gróf Festetics György által megálmodott és megvalósított helikoni ünnepegeknek. Köszönet és hála a lelkes utókornak. Április 19-21-ig több ezer művészetet kedvelő középiskolás diák adott randevút egymásnak a Balaton-parti városban, hogy 18 kategóriában összemérjék tudásukat.

A helikoni rendezvények krónikája több mint 200 éves múltra tekint vissza. Az első rendezvényre 1817. február 12-én került sor. Olyan jelentős személyiségek vettek azon részt, mint Berzsenyi Dániel, Horváth Ádám, Dukai Takács Judit.

Az újkori helikoni ünnepegeket 1958 óta rendezik, de az igazi megújulásra, a hagyományokhoz való visszatérésre a 90-es években került sor. A 2008-as, 50 éves jubileumon a résztvevők száma meghaladta a 4000 főt. A helikoni parkban felállított emlékművön Jókai sorai olvashatók: *„És lesz népünk, amely hazájának örül, mely nevének díszére munkál, lesznek nagy embereink, kiket a világ bámulni fog.”* Ezen sorokat igazolja egy fontos esemény.

1965-ben itt hangzott el először a szerző jelenlétében Kodály Zoltán Kisfaludy Sándor szavaira komponált *Mohács* című vegyes kari alkotása. A művet a Pécsi Nagy Lajos Gimnázium énekkara szólaltatta meg *Ivasivka Mátyás* karnagy vezényletével.

A Magyar Kodály Társaság elnöksége képviselőként vettem részt a kórusok előadásában a Balatoni Múzeumban. Három kategóriában: női-karok, vegyeskarok, kamarakórusok, összesen 56 énekkar (ilyen sokan még nem voltak az előző években) mutatta be versenyprogramját az országos hírű szakemberek, a zsűri tagjai előtt – *Thész Gabriella, Soltészné Lédeczi Judit, Tillai Aurél* – és örvendeztette meg a mindvégig telt házas publikumot.

Szívet gyönyörködtető és örvendetes, hogy ennyi város (szám szerint 23) és iskola küldte el kórusait a fesztiválra. Volt olyan intézmény, ahonnan mindhárom kategóriában énekeltek a diákok. Ők a KÓTA díszoklevelét kapták:

*Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziuma,
Nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium,
Veszprém, Lovassy László Gimnázium*

Mindez bizonyítéka annak, hogy ahol az iskolavezetés, a tanári kar, a szülői háttér közös ügynek tekinti a kórusmuzsikálást, ott az eredmények sem maradnak el. Nagyszerű dolog, hogy néhány városból több kórus is érkezett a Helikonra – Pécs (14), Nagykanizsa (5), Székesfehérvár (5), Kaposvár (3), Szekszárd (3). Öröm tudni, hogy milyen sokan nyitottak a közös éneklésre. Ugyanakkor sajnálatos, hogy az olyan nagy múltú zenei hagyományokkal rendelkező város, mint Győr, ezúttal sem képviseltette magát.

A hallgatóság soraiban ezúttal is ott voltak az iskolaigazgatók, tanárok, szülők, iskolatársak, akik hálás tapssal, felállva éljeneztek az éneklő diákokat. A zsűri ezúttal is nagyra értékelte a színes műsor összeállítást, a tiszta intonációt, az átélt éneklést, stílusos előadást. Kritikusan szólt mindezekről.

A műsorokban gyakran csendültek fel Kodály Zoltán (23-szor), Bárdos Lajos (17-szer), Karai József (9-szer), Farkas Ferenc (6-szor), Daróci Bárdos Tamás (4-szer) művei, de többen énekeltek Kocsár Miklós, Halmos László, Tillai Aurél műveit is. Sajnáltuk, hogy Bartók Béla műveit kevesebben választották (4 kórus). Sokan énekeltek szépen válogatott népdalcsoportot, emlékezetes volt a Pécsi Janus Pannonius Gimnázium Leánykarának Csík megyei népdalcsoakra, a Veszprémi Padányi Katolikus Iskola Gregorián Kamarakórusának karácsonyi kanciói.

Tudjuk, hogy napjainkban milyen nehéz a fiúkat rávenni az éneklésre, ezért is örültünk a szépszámú vegyes karnak és a négy fiú kamarakórusnak: Székesfehérvár, Kodály Zoltán Gimnázium – vez. Kneifel Imre; Pécs, Református Gimnázium vez. Pap Tamás; Székesfehérvár, Teleki Blanka Gimnázium – vez. Auth Ágnes; Pécs, Nagy Lajos Gimnázium – vez. Havasi Gábor. Példa értékű szakmai munka dicséri a karnagy kollégákat. Sokat beszélünk mostanában a mindennapi éneklésről. Látva és hallva sok éneklő diákot, a mosolygós arcokat, örvendetes, hogy van már pozitív eredmény is.

A fesztivál méltó zárásaként valamennyi kórus előadásában Kodály Zoltán – Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz kánonját vezényelte *Hoppál Péter*, karnagy, országgyűlési képviselő. Zúgott, zengett több száz torokból: „*Nem sokaság, hanem lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat*”.

A bemutatókat követően a Főtéri templomban a 2 évvel ezelőtti rendezvény legjobbjai adtak ünnepi hangversenyt *Kertész Attila* Liszt-díjas karnagy kiváló konferálásával.

A zsűri elnöke, *Tillai Aurél* Kossuth-díjas karnagy egy régi kínai bölcs gondolatával zárta az értékelést:

„Aki másokat ismer: okos,
Aki magát ismeri, bölcs,
Aki másokat legyőz: erős,
Aki önmagát legyőzi, hős.”

Arany minősítést 23, ezüst minősítést 24, bronz minősítést 9 kórus kapott.

Fődíjas Kórusok:

Lovassy Veszprém László Gimnázium Vegyes Kara

karnagy: Tóth Mária

Pécs, Nagy Lajos Gimnázium Laudáte Fiú kamarakórusa

karnagy: Havasi Gábor

Pécs, Szent Mór Iskolaközpont Női Kara

karnagy: Stauróczky Balázs

A Keszthelyi Vajda János Öregdiákok Egyesületének különdíja:

Nagykanizsa, Piarista Gimnázium Piccolo Kamarakórusa

karnagy: Ráczné Bella Cecília

A Helikoni Alapítvány különdíja:

Dunaújváros, Széchenyi István Gimnázium Vegyes Kara

karnagy: Pocsai Mária

Külön köszönjük Keszthely város vezetőségének, pedagógusainak áldozatos, lelkiismeretes munkáját. A kórusbemutatók mintaszerű szervezéséért és lebonyolításáért *Kendeh Gusztávné* rendezőnek, a Helikon Kórus karnagyának, és munkatársainak, *Pálné Szelencsik Klára* és *Varga Zsuzsanna* karnagyoknak ezúton is köszönjük, hogy példamutató figyelmességgel segítették a kórusok és vezetőik munkáját.

„Itt kék Balaton „partja virányain”

Itt a keszthelyi zöld parton emelkedik

A csendes Helikon”

(Berzsenyi Dániel: Keszthely)

Nagy Ernő

A Tapolcai Járdányi Pál Zeneiskola jubileumi hangversenye

**a névfelvétel és az épületátadás 30 éves évfordulóján
2018. november 7-én**

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Megjelentek!

Két, harminc évvel ezelőtt történt jelentős eseményre emlékezünk ma, úgy is mondhatnánk, hogy egy születésnapra és egy keresztelőre.

Egyrészt a régóta várt és remélt önálló elhelyezés valósult meg a 17 évnyi „társbérlet” után egy nagyszerűen felújított épületben a város főutcáján.

Másrészt ezen az ünnepélyes átadáson vette fel a Tapolcai Zeneiskola Járdányi Pál zeneszerző, népzene kutató és zenepedagógus nevét. Mindkét eseménynek nagy jelentősége volt és nagyon emlékezetes számunkra, akik átélhették.

A felújított épület átadásáról és egy kicsit az előzményekről:

1971-ben indult Tapolcán az állami zeneoktatás, Borsányi Gábor vezetésével. Először a Batsányi Gimnázium délután szabadon álló termében, majd az 1-es számú Általános Iskolában ugyanúgy a délutáni órákban. Indulásnak ez nagyon jó volt. De a létszám folyamatos gyarapodásával egyre szűkebbnek bizonyult ez a lehetőség. Szerettünk volna saját épületben, saját teremben tanítani. Ott, ahol a terem megfelelően kialakított dekorációja segíti annak légkörnek a megteremtését, ahol minden a zenetanulást szolgálja.

1986-ban amikor ez az épület felszabadult, – mivel elkészült az új szakképzési központ – kezdődhetett el az előkészítés, a tervezés az épület átalakításáról. A közel 100 éves épület abban a formában és azzal a szerkezettel nem volt alkalmas iskolai funkció betöltésére. Nagyon komoly átalakításokat kellett végezni. A fa fődémes gerendázatot teljes egészében ki kellett váltani beton szerkezettel. Az elavult, beázó tetőszerkezetet fel kellett újítani. A korábbi nagy tantermeket fel kellett szabadalni, hogy az egyéni oktatáshoz megfelelő kicsi termeket lehessen kialakítani. Az elég magas belmagasságú padlásból szintén oktató termeket lehetett kialakítani a gerendázat adta lehetőségek szerint.

Így végül 17 tantermet sikerült kialakítani és mellette még maradt egy kis lehetőség egy zenei könyvár-kottatár létesítésére is.

Az épület alatt húzódó hajdani borospince pedig egy megfelelő méretű hangverseny terem lehetőségét biztosította. Azt lehet mondani, hogy ideális lehetőséget kapott a zeneoktatás ezzel az átalakított és szépen felújított épülettel. Itt szeretnék 30 év után ismételtlen is köszönetet mondani azoknak, akik ezt lehetővé tették, biztosítva ennek anyagi fedezetét.

Annak a tervezőnek, aki álmainkat, elképzeléseinket megrajzolta, papírra vetette és a kivitelezőknek, akik ezt megvalósították.

Természetesen szeretném ezeket a személyeket megnevezni is, méltó, hogy az utódok zenetanárok és zeneiskolai növendékek tudják, ismerjék ezeket a személyeket legalább névről, akik ezt a nagyszerű lehetőséget a mai napig biztosították a zeneoktatás céljára.

A Városi Tanács részéről Baski Sándor elnök urat és Pontyos István osztályvezető urat szeretném kiemelni. Erre az építkezésre 1986-1988 között Tapolca városa több mint 13.000.000.- Ft-ot fordított. Ez akkor egy hatalmas összeg volt. Ma is csodálattal és hálával emlékezem, hogy a Város ezt akkor a zeneoktatás ügyéért vállalta és megvalósította.

A tervezést Dr. Kotsis Iván építészmérnök úr végezte, aki már korábban tervezett Cegléden egy új zeneiskolát. Tehát ismerte, tudta a speciális igényeket és a régi épület adta lehetőségekhez alkalmazkodva igyekezett minden igényünket kielégíteni. A szép esztétikus, világos termék az ő gondos tervező munkáját dicsérik. A kivitelezést a város építőipari vállalata végezte Vidosa János vezetésével. Szép emlékként őrzöm a vele való együttműködést.

Ez volt az épület megszületésének rövid története. És most tekintsük át röviden a másik eseményt is, a keresztelőt.

Amikor eldőlt és elkezdődött az épület felújítása, azon kezdtem gondolkodni, hogy nevesíteni kellene majd ezt a szép környezetben működő zeneiskolát. Természetesnek tartottam, hogy a legnagyobb zenei intézmények választják a legnagyobb magyar muzsikuskukat névadóként. Pl. Kodály Zoltán, Bartók Béla, Liszt Ferenc stb. Kit választhat méltó példaképként egy dunántúli kis város zeneiskolája? Ismerőseim, barátaim személyesen is ismerték a Járdányi Családot és így jutottam el Járdányi Pál özvegyéhez, *Devescovi Erzsébet* hárfa művésznőhöz, akinek elmondtam elképzelésemet és kértem a család hozzájárulását tervem megvalósításához. Nagy örömmel fogadta kezdeményezésemet, de mindjárt hozzátette, hogy nem nagyon bízik a pozitív eredményben, mivel pár évvel korábban már volt egy ilyen jellegű kezdeményezés, amit a hatóság – a pártbizottság – megakadályozott. Ennek ellenére elkezdtem az előkészítést, majd a hivatalos névfelvételi kérelmet is elindítottam.

Ennek előkészítéseként hívtuk meg iskolánkba *Szokolay Sándor* zeneszerzőt, egyetemi tanár urat egy zenés beszélgetésre, aki nagy tisztelettel és szeretettel beszélt Járdányi Pál munkájáról és emberi tartásáról.

Sándor Judit Kossuth-díjas operaénekesnő a Veszprém megyei kulturális folyóiratban emlékezett meg a pályatárs Járdányi Pálról halálának 20. évfordulója alkalmából, egy kicsit reflektorfénybe hozva a róla egyre halványuló képet.

Elértük, hogy 1988. október 21-én, az épület átadásának, felavatásának napján minden engedéllyel rendelkezünk és így a Járdányi családdal együtt örvendezhettünk, hogy egy nagyszerű zeneszerző, népzene-kutató és népzene tudós nevét viselheti egy magyar zeneiskola.

Kodály Zoltán így vallott Járdányi Pál halálakor szeretett tanítványáról, munkatársáról:

„*Senki sem pótolhatatlan*” – mondják. *De Járdányi Pál korai halála akkora űrt hagyott hátra, amelyet a magyar zeneélet még sokáig érezni fog. Kutatói, zeneszerzői és tanítói hármasságának tevékenységét három specialista sem pótolhatja, mert minden munkájára éppen a három funkció egysége nyomta rá sajátos bélyegét.*”

Tudtuk, hogy ez a névfelvétel kötelezettségekkel is jár. Igyekszünk ennek a zeneiskolai színvonalon eleget is tenni. A tanulmányi időszak alatt előforduló pedagógiai műveinek tanításánál természetesen megemlékezünk iskolánk névadójáról. A megyei négykezes találkozóra többször is kötelező műként szerepeltettük közkedvelt négykezesét.

2000-ben, születésének 80. évfordulóján ünnepi tanácskozást rendeztünk iskolánkban. *Berlász Melinda* zenetörténész itt mutatta be Járdányi Pál összegyűjtött írásai c. tanulmányát. Este pedig rangos vendégművészek közreműködésével emlékhangversenyen szólaltak meg Járdányi Pál művei. Az est fővédnöke Göncz Árpád köztársasági elnök úr volt, aki sajnos betegsége miatt nem tudott személyesen részt venni az ünnepi alkalmon. Levélben köszöntötte az ünnepséget.

Tisztelt Hölgyeim, Uraim! Kedves Megjelentek!

Tudom, hogy egy kicsit hosszú ideig vettem igénybe figyelmüket és türelmüket, de kérem szíves megértésüket, hiszen ennek az intézménynek az egyik legjelentősebb eseményére emlékezünk. Ez az alkalom határozta meg az elmúlt 30 év szakmai lehetőségét és reméljük, hogy még hosszú ideig ilyen pozitív hatása lesz. Legyenek büszkéek arra, hogy Tapolcán ilyen körülmények között, ilyen színvonalon működik a zeneoktatás. Nagyon örülök, hogy annak idején ennek kialakításában tevékenyen részt vehettem!

Kendeh Gusztáv
a zeneiskola volt igazgatója

Járdányi Pál műveiből összeállított hangverseny műsora

Trio piccolo: Járdányi Zsófia – hegedű, Lukácsházi György – cselló,
Lukácsházi Pál – zongora

Andante sostenuto, Prestissimo, Két kis kétszólamú invenció:
Lukácsházi Pál – zongora, ősbemutató

Szonatina: Lukácsházi György – cselló, Lukácsházi Pál – zongora

Szonatina: Lukácsházi Pál – zongora

Magyar tánc: Nyári Annabella – fuvola, Király Emőke Mária – zongora

Vonóstrió: Román Iván – hegedű, Tóthné Kovács Katalin – hegedű
Kovács Adrienne – cselló

Szerelmi dalok dalciklus: Laurának, Hívó
Takácsné Németh Magdolna – ének
Egyedné Somogyi Hajnalka – zongora

Szonatina: Zavaczki Alíz – fuvola,
Óri Jenő – zongora

Székely rapszódia:
Járdányi Gergely – nagybőgő,
Wehner Krisztina – zongora

Melódia:
Járdányi Gergely – nagybőgő
Wehner Krisztina – zongora

Az igényes méltó ünnepség szervezéséért mindenek előtt köszönet illeti a Zeneiskola igazgatóját **Péni Béla urat**. E munkába bevonta a korábbi igazgatót **Kendeh Gusztáv urat**, aki annak idején fáradhatatlanul küzdött a névfelvétel sikerességéért, valamint közvetlen kapcsolatot tartott a családdal.

Meghívottként jelen volt az ünnepségen a zeneszerő özvegye *Devescovi Erzsébet* és a hangverseny közreműködői között, szerepeltek Járdányi Pál gyermekei: *Dr. Járdányi Eszter* és *Dr. Járdányi Gergely*. Az unokák: *Lukácskási György* és *Lukácsházi Pál*, és a (zongora lapozó): *Járdányi Benedek*.

Különös köszönet illeti a zeneiskola tanárait akik szereplésükkel résztvettek ezen az ünnepi hangversenyen.

A művek művészi szép előadása maradandó emléket állított a zeneszerzőnek, a zeneiskola névadójának, Járdányi Pálnak.

m.n-n k.

Filmbemutató Sátoraljaújhelyben is...

Béres József Énekeskönyvéről *Petényi Katalin és Kabay Barna filmetűdje*

A fővárosi Duna Palota, az Uránia Nemzeti Filmszínház, Óbudai Társaskör – és más vidéki helyszínek – után a sátoraljaújhelyi Latabár Mozi-ban is láthatták a nézők Petényi Katalin és Kabay Barna Béres József énekeskönyvéről alkotott művészfilmjét. Az esemény a Magyar Kultúra Napja idei rendezvénysorozatának kiemelkedő rendezvénye volt Zemplénben, amely azért nem túlzás ebben az esetben sem, mert Miskolctól Szerencsen át Bodrogszerdahelyig terjedt a rendhagyó filmbemutatóra érkezett vendégek köre.

Béres Klára megindító, gondolatébresztő felvezetése után, Béres József beszélt a Szép magyar ének-projekt keletkezésének családi indítékáról. A könyv, a CD megjelenésétől a film elkészültéig ismertette azokat a főbb mozzanatokot, amelyek mindegyikét a szerző hitvallása hatja át: „*Hiszem, hogy gazdag nemzeti kincsünk e darabkája minden hazánkfia számára éppúgy tárháza lehet a hasznos ismereteknek, mint forrása erőnek, jókedvnek, örömmek és szeretetnek.*”

Béres József a szülői házból hozott szép magyar énekek élményét 2009-ben énekgyűjtemény formájában – amely hallhatóvá vált dupla CD-én is¹ – osztotta meg a dalolni vágyókkal, majd ezt követte 2016-ban a Szép magyar ének második kötetének megjelenése. A szerző körülte-

¹ AKOVITA Kiadó, 2012. Bubnó Tamás művészeti vezető irányításával közreműködnek: a Szent Efrém Férfikar, a Budapesti Énekes Iskola Koncertegyüttese, a Deák Diák Általános Iskola Kiskórusa és a Szent Kereszt Görögkatolikus Kórus, valamint mintegy negyven szólóénekes

kintő volt abban a tekintetben, hogy a zenetudósok véleményét meghallgatva (Almási István, Dobszay László, Kallós Zoltán) a szerkesztői munkálatokra tekintélyes szakértőket (Bereczky János, Bubnó Tamás) kért fel. Béres József óvatossága indokolt, hiszen jelentek meg korábban olyan dalgyűjtemények, amelyeket a szakma igencsak kritikusan fogadott. Nem így azonban a Szép magyar ének két kötete, amelyet a recenzenseken (közülük Fittler Katalin² idézzük: „az antológia a gyakorlatban két fontos funkciót tölt be: egyrészt éneklésre (aktív muzsikálásra) inspirálja korunk emberét, másrészt ehhez repertoárt is kínál”) kívül neves szakmabeliek (Almási István a kötet magas színvonalát, Dobszay László a kiadvány hasznosságát méltatja, Kallós Zoltán az anyanyelvünk mellett a zenei anyanyelvünk ápolásának fontosságát hangsúlyozza, Tolcsvay Béla egyenesen nemzetmentésnek gondolja, Erdélyi Zsuzsanna a Szép magyar ének küldetését pedig egy, az ebben a formában kevésbé használt latin szólásba tömöríti: *Cantare necesse est! / Énekelni szükséges!*) ajánlják a dalok szerelmeseinek.

A nyughatatlan Béres József, akit űzi, hajtja a tudat, hogy „a családokba, baráti társaságokba, közösségekbe az éneklés csodálatos örömet elvigye”, 2018-ban a két kötetet egy 847 oldalas vastkos kiadványba szerkesztett daloskönyvként jelentetett meg³.

A szerző szándéka világos, tiszta és nemes: „a legkülönfélébb alkalmakor jól használható, gyakorlatias, széles forrásból merítő, igényes és érdekes” összeállítású énekeskönyv kerüljön a magyar családok asztalára.

A költővel együtt vallja: *„Megmondom a titkát, édesem a dalnak: / Önmagát hallgatja, aki dalra hallgat. / Mindenik embernek a lelkében dal van, / és a saját lelkét hallja minden dalban. / És akinek szép a lelkében az ének, / az hallja a mások énekét is szépnek.”*⁴

S ki másnak is ajánlhatná Béres József az énekgyűjteményét, mint az őt szeretettel körülvevő, és vele együtt szívből daloló Feleségének, Klárikának, Gyermekének: Melindának, Marcellnek és Mersének.

Szép magyar ének – művészfilmen

Rendhagyó már maga a gondolat is: filmes eszközökkel láttatni a Szép magyar ének szerzői szándékát, a gyűjtemény helyszínekhez kapcsolódó zenei anyagát, az élő néphagyomány gazdagságát a Kárpát-medencében. Persze, aki a Balázs Béla-díjas, valamint Erdemes művész Petényi – Kabay filmes művészpáros munkásságát mélyebben ismeri, tanúsíthatja, számukra a magyar örökség megörökítése rendezői, forgatókönyv-írói, produceri munkásságuk elidegeníthetetlen része. Ha most eltekintünk a szép mozi sikert hozó játékfilmekről⁵ és csupán az elmúlt évtized fajsúlyos témavá-

² Béres József: Szép magyar ének. Fittler Katalin recenziója. *Parlando*, 2010.3.

³ AKOVITA Kiadó, 2018

⁴ Babits Mihály: A második ének (1928)

⁵ Joób Lázadás (1982), Hyppolit (1999), Meseautó (2000)

lasztásait nézzük⁶, azt látjuk, hogy a rendszerváltoztatás előtti évtizedek ránk maradt s alig-alig kibeszélt öröksége művészi hitvallásuk origója.

Az atya, Béres József feltaláló életútját bemutató dokumentumfilm után semmi meglepő nincs abban, hogy *Petényi Katalin*, valamint *Kabay Barna* ezúttal a zenei anyanyelv használatának azt a módját választotta filmetűdje témájának, ahogy a Szép magyar ének történetében, a család zenei öröksége a fiú, Béres József által magyar örökséggé nemesült.

Afféle énekes család vagyunk...

A film szándéka szerint annak ívét rajzolja meg a néző számára, ahogy az adatközlők felbecsülhetetlen értékű hangzó anyaga a népdalgyűjtők szakmai szitáján átjutva, színvonalas kiadványokon keresztül az önazonosságukra érzékeny pedagógusok, fiatalok közvetítésével szétterjed a Kárpát-medencében.

Lírai nyitókép: hajnal a Gyimesben, és mire a Bartók által Gyergyóban gyűjtött Annyi bánat a szüvemen kezdetű keserves harmadik versszakának végéhez érünk, szemünket már a lenyűgöző napfelkelte kápráztatja. A Petényi Katalin író-rendező és Kabay Barna rendező-producer dramaturgiája a Szép magyar ének indítékának tudóját, *Béres Józsefet* helyezi a film középpontjába, aki a nézőt szakértelemmel, meggyerő stílusban kalauzolja a Kárpát-medencében, s ha kell érdeklődő beszélgetőtárs, amikor pedig a hangulat úgy hozza, riportalányával az éneket együtt is fűjják... Erre azonban még visszatérünk.

A film kezdetén, emblematikus helyeken járunk: Béres József otthoni dolgozószobájában, akinek asztalát ezúttal népzenei kiadványok borítják, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, valamint Kallós Zoltán tudományos műhelyében, Válaszúton. Ezekben a filmkockákban megerősítést kaphat a néző arról, hogy a *Szép magyar ének* megálmodója Bartók, Kodály, Kallós nyomdokain, a magyar dalról vallott gondolataik szerint fogott heroikus munkájához.

A fényképen látható Dobszay László kivételével, megszólalnak Béres József szakmai segítói: Berczky János népzene-tudós (ahogy a filmben is hallható: Béres jobb- és balkeze), Almási István szilágysági népzene-kutató, Bubnó Tamás görögkatolikus egyházzenész, valamint a sátoraljaújhelyi Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskola igazgatója (e sorok írója).

Nemzeti emlékhely születendőben...

A csonka-haza helyszíneiről a Szilágyság érintésével a Fordulj, kedves lovam kezdetű, Kallós által Válaszúton gyűjtött (és a képsorok alatt az ő énekhangján megszólaló), vélhetően bujdosóének kíséretével ér a néző a Mezőségre. Remek dramaturgiával a harmadik versszaktól (Porladozik csontja, fekete föld nyomja...) hang és a kép már a legendás válaszúti

⁶ Hitvallók és ügynökök (2009), Szigorúan ellenőrzött életek (2011-12), Kulák volt az apám (2014), Béres József életútja (2015)

népdal- és népzenei tábor helyszínére kalauzol, s amelynek végén, a tornácon megjelenik a Szent Öreg alakja.⁷

A beszélgetés során hallhatunk hitvallásáról: „*az anyanyelv, a zenei anyanyelv, a magyar mozgáskultúra*” szentháromságáról, és a már szülőigévé váló figyelmeztető szavairól: „*Addig leszünk magyarok, amíg magyarul énekelünk és magyarul táncolunk!*”

Bizonyára tudatában vannak az alkotók annak a kegyelemnek, hogy ezeket a jelenetsorokat Kallós Zoltánról még rögzíthették...

Az adatközlők jóvoltából (akiket Kallós kedvesen „lányoknak” nevez) a derű, a humor is átleng a filmen. Ilyen mosolyra fakasztó epizód, amikor Béres József a már nehezen mozgó Mari néninek (Eke Péterné Simon Mária) felajánlja karját: *Itt vagyok én botnak! Milyen fiatal menyecském van, igaz?* Mari néni válasza: *Csak 83 éves...!*

A Kallós Zoltán Alapítvány⁸ a világon egyedülálló néprajzi gyűjteményét bemutató egyik tiszta szobában, a Mari nénival folytatott beszélgetés folyamán egy pillanatra felelevenedik Ceausescu Romániája is, amikor a hatalom a dalra „veszélyes fegyverként” tekintett...

És e rövid párbeszédén keresztül megtapasztalhattuk az adatközlők végtelenül természetes előadóművészi tulajdonságát is:

BJ: *Mari néni, én nagyon szeretem a Jaj de bajos, ki egymást nem szereti...*

Mari néni: (meg sem várva a mondat végét): *Énekeljem el?*

BJ: *Énekelje!*

Mn: *Na, jó!*

A film egyik katartikus élményét szerezte számomra közös éneklésük, amikor befejezésül a fenti keserves első versszakát Mari nénival együtt fújta Béres József.⁹

Valaki mindig van velünk, aki erőt ad...

A Mezőség és a magyar folklór másik kincseshányájához furulyamu-szika kíséretével érkezünk Székre. Az itt felkeresett idős adatközlők úgy megnyíltak a vendégek előtt, hogy a beszélgetések, éneklések a néző érdeklődését folyamatosan izgalomban tartják.: hol egy régi kiadványban fellapozott énekkel¹⁰, hol pedig megkapó élettörténetekkel.

Tamásné Kertész Rózsi: *Amikor édesanyámat temettük 1995-ben, hat-*

⁷ Helyénvalónak tartanánk ebben az esetben is Petőfinek a széphalmi Mesterre vonatkozó üzenetét: „Kötelessége volna minden emelkedettebb lelkű magyarnak életében legalább egyszer oda zárándokolni...”

⁸ A Kallós-kúriában kialakított intézmény épületegyüttese – a Szórványoktatási Központ, a Múzeum és Népművészeti Központ, a kézműves ház, a konferencia terem – megfelelő körülményeket biztosítanak kulturális, közművelődési, népművészeti, oktatási tevékenységeiknek, amelyek évente több ezer embert vonzanak Válaszútra

⁹ *Tele van a temető árka vízzel, / Tele van a szívem keserűséggel. / Jó az Isten, elasztja a vizet, / Visszahozza a régi szeretőmet.*

¹⁰ Úgy elmennék, ha mehetnék, ha szabad madár lehetnék kezdetű keservest Lajtha László gyűjtötte Széken.

vanöt unoka volt a koporsó mellett, hatvanöt unoka. (...) Édesanyám bízott az Istenben, hite volt. Mindig úgy előttem van, hogy ő nem keseredett meg, valaki mindig vele volt és erőt adott. Hát igen, valaki mindig van velünk, aki erőt ad... Mindig a mezőre vitt édesanyám magával, nem hagyott egyedül. Mentünk. S ahogy mentünk paszulyt szedni, vagy gyomlálni, vagy kívéni szedni utána, ahogy édesapám kaszálta le, s akkor énekelünk. Édesapám is a kasza mellett, ahogy vágta a rendet a búzába. Ő is énekel, mi is vele, s az egészen a gyerekek. Aztán már meguntuk és kérdeztük édesanyámat, mikor megyünk már haza? Amikor vége lesz a nótának! De annak a nótának, annak az éneklésnek nem volt vége, csak este...

A film egy másik torokszorító élményét egy református, egykor nyolc esztendeig volt egyházi éneklése nyújtotta. A tizedik éve egyedül élő Kovács Jóska bácsitól azt kérte Béres József, hogy a huncutkodó dal (Szennyes ingem, szennyes gatyám...) után egy egyházi éneket, vagy esetleg temetői éneket tudna-e még énekelni? Rekedtes hangján, ugyanakkor arcán üdvözült boldogsággal megszólalt az *Egyedüli reményem, ó Isten, csak te vagy* kezdetű ének három versszakkal.¹¹

Lírai zárókép fogja keretbe az 57 perces filmet: a *Felkelék én jó reggel, hajnalba'* kezdetű karácsonyi köszöntő¹² hallgatása közben költői képsorokban (Pap Ferenc, Tóth Zsolt, Csukás Sándor, Havasi József operatőröké az érdem) gyönyörködhet a néző: a víz felületén tükröződő felkelő nap, a felszálló ködből a víztükörben egyre inkább kirajzolódó falombok, hegyvonulatok, s az ének szövegével szinkronban a nap fénye által megvilágított Szűz Mária kőszobor arca.

A művészi képsorok a nézőt testben és lélekben újra kis-Magyarországra, az egyházi témájú beszélgetéshez vezetik vissza. Nemcsak énekes, hanem templomjáró is a Béres család és az énekeskönyv egyházzenei fejezetében számomra különösen kedves görögkatolikus énekekről mondja az ismert egyházzenesz: „... a görögkatolikus hagyomány egy ugyan olyan, teljesen élő, folytonos, a népzenehez, a népzenei átörökítési úthoz hasonló hagyomány. A családokon belül mennek ezek a dallamok, rengeteg variánsa van, és ezért örültem nagyon, hogy egy ilyen kiadványban ott lesz a lehetőség – mint ennek a csodálatos népzenei kultúrájának egy fontos szeleteként – a görögkatolikus énekek megjelenésére.”

Nem sokat ér, ha magunkban dalolunk...

Jobb, ha ketten összedalolunk! – idézi Kodályt az éneklés közösség-építő szerepéről elmélkedő, s kérdező Béres József. Bubnó Tamás¹³, fon-

¹¹ Ennek az – egyébként a Szép magyar ének daloskönyvben nem szereplő – éneknek írója Fejes István (1838-1913) tiszáninneni püspök, aki a református énekeskönyv megújításának előkészítő munkálatait még sátoraljaújhelyi lelkipásztorként 1878-ban indította el. Fejes István énekének dallama ebben a formában 1900 körül alakult ki. (Csomasz Tóth Kálmán: Dicsérjétek az Urat – Tudnivalók énekeinkről. 276. Református Pedagógiai Intézet)

¹² 1963. Lészped (Moldva), Kallós Zoltán és Sztanó Pál gyűjtése

¹³ Liszt-díjas, a Budapesti Énekes Iskola (1988 - művészeti vezető), a Magyar Örökség-díjas Szent Efrém Férfikar (2002-) alapító-művészeti vezetője

tosnak tartja, hogy a mai fiatalok, akik az internetet használják egy bizonyos célra, rákattintsanak azokra a fantasztikus zenékre is, amiket ők nem ismerhetnek s nekik ezt meg kell mutatni. *Vannak olyan zenék, amik a mai zenei környezetbe – ami nem egy egészséges környezet, sok benne a „mocsok”, műanyag zenék tízezrei hangzanak el – belekerüljön a Kékszakállú, az már az én felelősségem. Mert, hogy bele tud kerülni, azt tapasztalatból mondom, hogy bele.*

És a jó népzene is belekerül, és a gregorián ének is, és fújják! Ezek azok a momentumok, amik fontosak, ezért csináljuk az énekes iskolát is, hogy a gyerekek ezt a bizonyos „IS”-kultúrát megkapják – fogalmazott Bubnó Tamás.

A filmes csapat Sátoraljaújhelybe is ellátogatott, hogy hírért adjon annak az önazonosságot erősítő, közel három évtizedes nevelési programnak, amely a hangszeresek számára a verbunkos¹⁴ zenei stílusának az elsajátítására, a dalosok pedig a Szózat-éneklő versenyeken keresztül „szabadon választottként” a Bérés-énekeskönyvből kijelölt történelmi énekek megismerésére, megkedveltetésére nyújt kiváló lehetőséget. A Lavottaházban, egy forró júniusi estén felvett beszélgetés során Dombóvári János¹⁵ Sütő Andrást idézve – „*az anyanyelv és a zenei anyanyelv páros szárnya révén lehetünk önmagunk, bármelyiktől fosztana meg a sors, bénák maradunk*” – erősítette a magyar dal, így a Szép magyar ének közösségépítő, nemzetet megtartó szerepét.

A film üzenetéről

A film alkotói az elhangzott énekekkel, a bemutatott táncokkal a magyar anyanyelv, a zenei anyanyelv és mozgáskultúrájának azt a Kodálytól, Kallóstól, Sütőtől idézett gondolatát fejezik ki a filmművészet eszközeivel, amely feltétele a magyarságunk mély megélésének, valamint megmaradásunknak.

És figyelmeztetés van az énekek verssoraiban is, no meg keserves üzenet:

Idegen földre ne siess...

Fordulj, kedves lovam...

*Idegen földre ne siess,
Amíg hazádba megélhetsz.
Ne menj messze földre lakni,
Míg hazádba meg tudsz élni.*

*Idegen országban idegen emberek,
Járok az utcákon, senkit nem ismerek.
Szólanék hozzájuk, de ők nem értenek,
Ezen az én szívem de nagyon kesereg.*

¹⁴ „A verbunkos, amely segített magyarrá lenni, segített magyarnak maradni és segített Európában helytállani.” Szabolcsi Bene: A magyar zenetörténet kézikönyve. Budapest: Zeneműkiadó, 1955, 41. o.

¹⁵ Mélyhegedű-történelem-ének szakos tanár, a Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskola nyugalmazott igazgatója (1987–2018), a Lavotta János Kamarazenekar alapító-művészeti vezetője (1990–), a Szeptan Alapfokú Művészeti Iskola alapító-fenntartója (1996–), Lavotta kutató, a Magyar Ezüst Erdemkereszt állami kintetetés viselője.

A film újabb katarzisát éltem meg, amikor Bubnó Tamás és Béres József a görögkatolikusok karácsony éjjelén felhangzó Izaiás próféta énekét – a Hit üzeneteként – közösen intonálták:

Velünk az Isten, értsétek meg, nemzetek, és térjetelek meg, mert velünk az Isten.

De üzenet Béres Merse alakja is a filmben, aki szemmel láthatóan összekötötte sorsát a népzenevel: kiválóan táncol, muzsikál és énekel. Édesatyja a Szép magyar ének kötetével kapcsolatos dolgát elvégezvén a továbbfejlesztése tekintetében gyermekeire és a következő generációra gondol: „*Különös tekintettel a már népzeneész, nagybőgős Merse fiamra, hogy egyszer veszi majd a bátorságot és újabb szép magyar énekeket gyűjt ennek a kötetnek folytatásaiba* – hangzik az atyai üzenet.

Utoljára hagytam a Szép magyar ének kötetének egyik legbecsesebb és a történelmi megítélés szempontjából igen találó elemzését, méltatását. Mit is mond Bereczky János?¹⁶

„A második kötetrel kapcsolatban nekem a 12 pont jutott eszembe. Az utolsó pont így hangzott az ő falragaszaikon: UNIO, amit ma már magyarázat nélkül senki meg nem ért, akkor azonban mindenki tudta és értette, hogy az Erdéllyel való unióról van szó, amit a Habsburgok folyamatosan szabotáltak. Aki kézbe veszi a második kötetet, azonnal észre fogja venni, hogy az anyag túlnyomó többsége erdélyi. Valamiféleképpen negyvennyolcas atyáink 12. pontja valósult meg. Nem a térképben ugyan, de a közös dalolásban. És ha a közös dalolásban, akkor egyre mélyebben gyökerezve a szívekben és az eszekben. És ki az, aki azt mondja, hogy ami a szívekben és az eszekben van, az semmit nem ér? Talán ezt tartom legfontosabb értékének, legfeltűnőbb értékének, legbátrabb értékének a második kötetnek, ezt, hogy az UNIO-t ilyen formában megvalósította.”

A Szép magyar ének második kötetének dalai minden bizonnyal gyógyír Trianon fájaldalmára is...

A sátorlajújhelyi vetítés során, ahogy az a Béres család jelenlétében történni szokott, közös éneklés – a kötetben szereplő *Új esztendő, vígságszerző* kezdetű népdal zengett fel hat versszakkal Zemplén „pacsirtáinak”, Fekete Csilla és növendékeinek szíves közreműködésével – teremtette meg a kivételes kulturális ünnep hangulatát.

A filmvetítés utóéletéhez tartozó hír, hogy Dr. Béres József kezdeményezésére a film felhasználási jogával rendelkező AKOVITA Kft. hozzájáruló nyilatkozatát adta, hogy 2019. december 31-ig – az ismétlések korlátozása nélkül – a Szép magyar ének című filmet a Zemplén Televízió bemutathassa...

Dombóvári János

¹⁶ Bereczky János, az MTA Zenetudományi Intézet népzene-kutatója, Szabolcsi Bence-díjas

Középkori templomtúrán, Szatmárban

A Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagozata – több külföldi kirándulás után – egy októberi verőfényes szombaton – 48 fővel indult egy igényesen összeállított szatmári műemléktúrára. (Melynek megszervezéséért külön köszönet illeti *Belinszky Etelkát*, egyesületünk elnökségi tagját. Engem pedig az a megtiszteltetés ért, hogy a kirándulás „szakmai” idegenvezetője lehettem...)

A Szamos és a Tisza ölelésében megbúvó középkori templomok különleges művészettörténeti értéket képviselnek. Közülük két tucatnyi újult meg az elmúlt évtizedekben, a gondos műemléki feltárásoknak, helyreállításoknak köszönhetően. A példaértékű műemlékvédelmi munkákat eddig már három Európa Nostra-díjjal ismerték el, az indokolás szerint „a kiváló épületkutatásért és a magas szellemű helyreállítási munkáért, amely a templomok építésének sokszínű történetét, építészeti egységük tökéletes megőrzésével összhangban mutatja be”.

Elsőként **Nagyszekeresen**, a Gógó-Szenke kicsiny szigetén emelt református templomot látogattuk meg, mely nemcsak kivételesen szép fekvésével, hanem 16 méteres fa haranglábbal, szentélyében részlegesen visszaállított késő gótikus hálóboltozatával, valamint az 1771-ből származó szószékkoronával és festett karzattal is büszkélkedhet.

A szomszédos **Kisszekeres** református temploma a Rozsályi Kunok temetkezési helye volt, Rozsályi Kun Anna 1646-ból való epitáfiuma ma a Magyar Nemzeti Galéria egyik féltett kincse. Megcsodálhattuk a templom helyreállított szentélyét, reneszánsz pasztofóriumát, a föltárt gótikus ablakok falképtörédekeit is. Az egykori vámszedő helyen, **Vámosorosziban** a 15. századi református templomot maga a lelkes mutatta be. Megtekinthettük a szentély káprázatos bordás hálóboltozatát, a karzat mögött feltárt, a bűnbeesést naiv bájjal ábrázoló falképet, továbbá a 18. század végéről való karzatos, szószéket és padokat. Ellátogattunk a mai Magyarország legkeletibb vasútállomásával büszkélkedő **Zajtára**, a dombtetőn álló tekintélyes római katolikus templomhoz. Ennek műemléki feltárása alig három esztendeje fejeződött be. Maga a templom Árpád-kori, eredetileg román stílusban épült, ám 1500 körül átépítették. Középkori vaskos tornyát pedig 1819-ben, már késő barokk stílusban magasztották meg. A templom különlegessége a 12 csúcsíves ülőfülke, illetőleg a most napfényre került 14-15. század fordulójáról való freskók. Megtekinthettük **Gacsály** református templomát is, mely az 1300-as évek második felében gótikus stílusban épült, s melynek eredeti hatszintes

tornya a legkülönlegesebbek közé tartozik, hiszen az alsó három szintje négyszögletes, a felső három szintje pedig nyolcszögletű. A templom mennyezetét 46 festett kazetta ékesíti, az előcsarnokban pedig a gótikus köemlékekből és gyámkövekből alakítottak ki egy kis lapidáriumot.

Magyarország négy Európa Nostrádíjas templomából hárommal Szatmár büszkélkedhet! Ezeket egymás után kerestük fel. Elsőként a Szamos-parti tájba harmonikusan simuló **Szamosújlak** református templomát látogattuk meg, mely a 13. század végén épülhetett, ám 1500 körül, majd 1867-ben – egy tűzvész után – átépítették. Fa harangtornya is ekkor készült. A puritán Árpád-kori templom fehér falaira kék színben tündöklő nyitott fedélszék borul, a padokat is reformátuskékre festették. A falakat – a középkori építkezéseknél megszokott módon – kánálhátal simították, melynek különlegességét a díj odaítélésekor külön is megemlégtették.

Gyügye román-kori református temploma szintén a 13. század végéről való, a háromszintes harangtornya azonban mai képét csak 1850. körül kapta. A templom különleges értékét az 1767. október 12-vel datált festett kazettás mennyezete adja. Innen a harmadik „díjazotthoz”, **Sonkád** református templomához utaztunk tovább, melyet a „virágok templomának” is neveznek. A 15-16. század

fordulóján épült templom helyreállítása után került elő a számárhátíves sekrestye ajtó, a kőből faragott szentségtartó, és ekkor újult meg az 1766-ban készült virágpompás kazettás mennyezet és a káprázatos szószerk korona is. A helyiek kedvességét és vendégszeretetét megtapasztalva vehettünk búcsút Sonkád különlegesen dekoratív templomától.

Immár hazafelé tartva **Kölcse** messziről fehérülő református templomát, annak jelzésszerűen visszaépített középkori sekrestyéjét és harmonikus harangtornyát

Jézus Krisztus és Szent László

dett falkutatás-felújítás nyomán. A 13. század végéről származó falképsorozat a következő században Szent Péter és Szent Pál alakját festették, velük szemben még kivehető Szent György sárkánya és feltűnnek a Felső-Tisza-vidékre oly jellemző mosolygó szentek is.

Megjegyzésre érdemes, hogy a református templomokban 16-17. századi zsolnárokat, a katolikusban a Boldogasszony anyánkat, Laskodon pedig – a falképciklushoz illően – Szent László-éneket énekeltünk. **Kocsordon** a mai Magyarország területén valóságos unikumnak számító unitárius templom kapcsán *Bartók Béláról és ifjabb Bartók Béláról* emlékeztünk meg. Laskodtól és a minket kedvesen köszöntő ifjú lelkész-től búcsút véve, a lenyugvó nap fényében tündöklő baktai erdőn keresztül – művészeti élményekkel és műemlékvédelmi ismeretekkel feltöltve – érkeztünk haza.

Sipos László¹

Meghívó Szatmárba

Büszkék vagyunk arra, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg-megye igen gazdag középkori templomokban, falképekben. Szeretnénk megmutatni értékeinket a **Magyar Kodály Társaság** tagjainak, ezért szeretettel várjuk az érdeklődőket **2019. augusztus 9–11-én** egy tartalmas kirándulásra.

Program

Augusztus 9. péntek

Érkezés a Luther Márton Kollégiumba (Nyíregyháza, Iskola út 2.) 14 – 16 óráig, szállás elfoglalása.

Vacsora 17:30. Utána a megyei tagcsoport vezetője Szabó Dénes Kossuth- és Liszt-díjas karnagy, a Nemzet Művésze, a MMA Tagja kórushangversennyel egybekötött találkozóra várja a kirándulás résztvevőit a Kodály Zoltán Általános Iskolába.

¹ A szerző műemlékvédő, Forster-emlékérmes műemlékfotós, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságának tagja.

KITEKINTÉS

„*Music in Estonia*” Ahol valóság a mindennapos éneklés!

Kedves Olvasó, elnézést kérek a szójátékért, de most „osztani fogom az Észtt...!”. Többször évődtek ezzel a szófordulattal az itthoniak, amikor hazaértem egy-egy észtországi értekezletről az elmúlt három évben. Most, hogy vége egy szép munkaidőszaknak, valóban úgy érzem, meg kell osztanom, szét kell osztanom azt a rengeteg tapasztalatot, amit zeneitanáriként, karnagyként Észtországban szereztem. Mert van mire odafigyelni, és van mit tanulni tőlük!

A 2015 augusztusában a Pécssett rendezett *Europa Cantat Fesztivál* végén Észtország fővárosának, Tallinnak a képviselői vették át a rendezés stafétáját, hogy az európai kóruszövetség következő, **XX. Dalostalálkozóját 2018-ban**, hazájukba fogadják. Három éves előkészítő munka kezdődött, amelynek a magyar kóruszövetség képviselőjében magam is munkatársa lehettem, a nemzetközi zenei bizottság tagjaként. Személyes ajándékként fogadtam ezt a megbízatást, mert 1990 óta mélyen elfoglult vagyok az észtt emberekkel és kóruskultúrával kapcsolatban.

Történelmi időszakban, a Szovjetunió fokozatos széthullása idején jártunk Veszprém Város Vegyeskarával Tallinnban. Akkor még nem tudtuk, de az ún. észtt „Daloló forradalom” egyik fontos pillanatának voltunk résztvevői, amikor az 1869 óta(!) ötvenként megrendezett Dalünnepnek sorában sok évtizednyi orosz kulturális befolyás – Sztálin- és Lenin-dalok, a boldog szocializmust éltető kóruszene – után először énekelhették ismét szabadon, anyanyelven az észtt hazaszeretet dalait. Mi akkor velük énekeltük a „Mu isamaa on minu arm” kezdetű emblematikus dalt, még maga a szerző, Gustav Ernesaks vezényletével. (Ő most már a Dalmező tetején bronzszoborba öntve hallgatja a szabad nemzet dalolását.) 26 év után tértem tehát vissza Észtországba, az Európai Unió fejlett, erős, technikailag élenjáró tagállamába. Csodálatos és döbbenetes volt viszontlátni Tallinn újjászületett óvárosát, a modern épületeket, a Dalmezőt...

és az embereket, akik közül a 40 év felettiek még tudják, miért vagyok megrendült, ha 1990–91-ről esik szó, de az *Europa Cantat* fiatalabb szervezői megértően mosolyognak, ha a Daloló forradalomról kérdezősködöm. Mondják, ha igazán kíváncsi vagyok, nézzem meg az amerikai rendezésű dokumentumfilmet: „*Singing Revolution*”, abban minden benne van. Igen, mindenkinek érdemes megnézni, az interneten is megtalálható!

Elkezdődött tehát a következő nemzetközi fesztivál szervezése, amely a folyamatos levelezésen túl félévente kétnapos tallinni értekezletet je-

lentett. Ezen rövid kirándulások alkalmával munkatársaimmal kicsit bekukkanthattunk az észti hétköznapokba is. A házigazdák a megbeszéléseket feloldandó, egy-egy délutáni vagy esti hangverseny-látogatást szerveztek. Ismerkedhettünk a koncertélet szereplőivel, a koncerthelyszínekkel. Külön kérésemre egy este két amatőr kórus egymásután lévő próbáján vegyülhettem az énekesek közé, máskor pedig két zeneiskolai szolfézsórárt látogathattam meg.

Milyenek is ezek a hétköznapok? Olyanok vajon, mint itthon, „Kodály országában”?

1962-ben Kodály Zoltán 80. születésnapját köszönteni eljött a fiatal észti zeneszerző: Veljo Tormis is. Kollégáival – többek között Heino Kaljuste karnaggyal, aki zenepedagógia tanár, a világhírű Tõnu Kaljuste édesapja volt – tapasztalatokat gyűjtve úgy döntöttek, megtanulják a magyaroktól, hogy kell az éneklő országot építeni. Hazavitték az óvodai éneklés módszertanát, a relatív szolmizáció eszköztárát, de mindenekelőtt a népdalon, népzenei alapuló kompozíciók, a zenei anyanyelvből kivirágzó nemzeti kórusirodalom példáját. Elkezdtek ezen elvek szerint tanítani az óvónőket, tanítókat, iskolai tanárokat, karnagyokat. Szintén összegyűjtötték, feldolgozták az ősi népdalkincset. A jellegzetes „regilaul”, a megszámlálhatatlan versszakból álló, egyszerű dallamokra épülő, válaszolható dallam az észti kórusművek építőköve lett. Hasonló társadalmi körülmények között, mint akkor Magyarország, a szovjet birodalom kis népeként így tartották életben az anyanyelvet és a nemzeti kultúrát.

Két nagy eltérés volt – és van – országaink zenei nevelésének építményében:

- nekik nem volt – és nincs – speciális ének-zenei általános iskolájuk;
- nekünk nem volt – és nincs – nemzeti Dalünnepünk és Dalmezőnk.

Kodály Zoltán fél évszázada nincs köztünk, két esztendeje már Veljo Tormis sincs.

Mi maradt meg az ő útmutatásaikból és munkásságukból mára a békében és szabadságban, relatív jólétben élő daloló országaink hétköznapjaira?

Az észti családokban most is természetes dolog az éneklés. Az észti emberek habitusát ismerők szerint a szóbeli kommunikációban lévő visszafogottságukat talán az énekléssel pótolják, itt „eresztik ki a gőzt”. Az édesanyák énekelnek, a férfikörökben a társasjátékot és a poharak koccintását manapság is éneklés kíséri. Az óvodákban – ahogyan a magyar módszer is javasolja (Forrai Katalin!) – zeneileg kiválóan képzett pedagógusok foglalkoznak a kicsikkel. Mindenki megtanul énekelni! Az iskolai énekóra – szem- és fültanúk állítása szerint – országszerte valóban énekléssel töltött idő. Az 1–5. osztályban heti 2 óra, 6–9. osztályig heti egy óra. Az iskolából minden időben zeng valahonnan az ének. Sokszor zongora kísérettel, nem csak népzene (ahogy említettem, az ősi

„regilaul” nem a dallamosságáról ismert), de szólnak a modernebb stílusú dalok is, amit örömmel énekelnek a gyerekek, leginkább anyanyelven. Elmélet vagy zenetörténet egészen kevés van. Minden iskolának van énekkara!

A legnagyobb cél mindig az ötévente megrendezendő Dalünnep repertoárjának a megtanulása, mert a Dalmezőn nem fér el az „egész ország”, a jelentkezőkből a kiválasztott énekkarok szerepelhetnek. De az előre gondosan megszerkesztett műsort országszerte megtanulják, van külön dalos füzet a gyermekkarok, leánykarok, fiúkarok, ifjúsági vegyeskarok számára. Ugyanígy, természetesen a felnőtt énekkarok csoportjainak is. A falusi, városi közösségekben a kórusok mellett szintén nagy hagyománya van a fúvószenének, és természetesen a szimfonikus zenekari hangszereket is tanítják. Erről – ugyanúgy, mint nálunk – a zeneiskolák gondoskodnak. Szintén délutáni hangszeres és szolfézs órák vannak a gyerekeknek, a magyaréhoz hasonló óraszámokban. Bár megismerték az ész muzsikások a relatív szolmizáció módszertanát, manapság nem használják. A zeneiskolai szolfézsórákon ABC-s rendszerint gondolkodnak, elsősorban a hangszeres tanulmányokat támogatandó. Azon a két alsóbb osztályos szolfézs órán, amit meglátogattam, előjegyzések, hangsorok gyakorlása volt a téma, keveset énekeltek: skálákat, hangközöket, hangzatokat, az viszont tiszta és egészséges éneklés volt! Gyakoroltak még kottázást és lapról olvasást is.

A középiskolákban már nincs rendszeres énekkóra, de zenei foglalkozások, projektek vannak, és állandó kórus is működik minden iskolában! Az egyetemi ifjúság hasonló zenei közegekben él, nem felejtik el az közös éneklés örömét, a hétköznapi társasági életnek egyik formája a zenélés, éneklés.

Egy tallinni szabad estén az egyik karnagy kolléga – Raul Talmar, az ész kóruszövetség elnöke – két, általa vezetett kórus próbájára vitt el. Az egyik egy középkorú felnőttekből álló vegyeskar volt, mintegy 30 énekesel, majdnem fele-fele arányban nők és férfiak. Egy irodaépületben rendezik be mindig maguknak a próbatermet, műzongorát használnak, kicsi kottatár áll rendelkezésükre. Éppen Charpentier Te Deum-át készítették elő egy közelgő templomi koncertre, amelyen két másik hasonló énekkarral, zenekarral, szólistákkal léptek fel. A próba atmoszférája nagyon hasonlított egy hazai felnőtt kóruséhoz, baráti társaság, szünetben kis harapnivaló, beszélgetés. Ami kicsit más volt, az a kórushangzás, érett, dús, de mégis hajlékony szólammozgás, ami egy átlagos amatőr kórusnál önmagában is nagy érték. Alapos beéneklést hallottam, ritmusjátékokkal, koncentrációs gyakorlatokkal színesítve. Laza, de hatékony próbamunka folyt, jó érzés volt közjüket beülni, barátságosan fogadtak. Aztán vendéglátómmal gyorsan áthajtottunk Tallinnon, a másik kórushoz. Egyetemisták, fiatal felnőttek baráti társasága volt, kiváló hangok, magabiztos kottaolvasás. A másfél órás intenzív próbán

Albrechtsberger egyik a cappella miséjét gyakorolták. Másodkarnagyuk, a huszonéves Pärt Uusberg, aki az elmúlt években kórusműveivel tűnt ki, a „Muusika” című varázslatos vegyeskarát már világszerte éneklük. Itt kell tehát megemlítenem, hogy olyan zeneszerzőket nevelnek fel, akik gyermekkoruktól hosszú éveken át énekeltek és kórustagok voltak. A zeneszerzőik sokat komponálnak kórusra, tudják, mit lehet énekelni, és biztosak benne, hogy sokan el is fogják énekelni a műveiket!

A hétköznapi koncertéletből két különleges programot hallhattunk kollégáimmal. Egyik a világhírű Hortus Musicus régizene együttes műsora volt, egy csodálatos reneszánsz teremben az egykori Hanza-város egyik legszebb részén. A szólistákkal, régi hangszerekkel megszólaló reneszánsz és barokk művek sokszor humoros, máskor megrendítő, eleven stílusban repítettek vissza minket évszázadokkal korábbi életbe. Ott helyben elhatároztuk, hogy műhelymunka lesz ebből a Cantatra látogatónak, így született meg a „Happy Barokk” című atelier.

Köznapinak számíthatott az Észt Nemzeti Férfikar (karnagy: Mikk Üleoja) hangversenye is, Tallinn legrégebbi templomában, a Szűz Mária-templomban, amely az evangélikus felekezet központja. A Hugo Wolf kórusműveiből álló műsort nem hallgatta óriási közönség – bárhol Európában tömegeknek énekeltek volna –, így a családi hangulatban még elragadóbb volt a tisztaságnak, igényességnek, muzikalitásnak az a foka, amely a kórusaikra jellemző. Egy ilyen válogatást Wolf férfikaraiból szerényebb minőségű előadásban talán meghallgatni sem lehetett volna, olyan intonációs és formai követelmények elé állítják a művek az előadókat.

Itt kell megemlítenem, hogy a fesztivál előkészületei során is feltűnt, később beigazolódott, hogy hangversenyt, kóruspróbát csak olyan helyen tartanak, ahol jó az akusztika! Fantasztikus méretű és hangzású iskolai dísztermek, jól megépített modern előadótermek, jól zengő régi üzemcsarnokok, és persze csodálatos templomok adnak az éneklőknek olyan környezetet, amelyben öröm és élmény az éneklés. Egyetlen kivétel az egyedi, a más miatt fantasztikus helyszín, a Dalmező.

A *tallinni Europa Cantat Fesztivál* alkalmából a vendégek kezükbe vehettek egy kis füzetet: „Music in Estonia – észt zenei áttekintés” címmel. Ebben a régebbi és mai jelentős zeneszerzők, ismert zeneművek összefoglaló bemutatásán túl betekintést kapunk a zenekari életbe, a fiatal muzikusok képzési rendszerébe és tehetségeik sikereibe.

A kóruséletről szóló fejezetet Kaie Tanner írta, aki amellet, hogy gyakorló karnagy, az észt kóruszövetség főtitkára, még számos nemzetközi szervezetben dolgozik, így – természetesen hazaszerettel fűtve – széles horizontba ágyazva ad képet az észt kóruséletéről, „mitoszok és realitások” alcímmel. Mítosz az, hogy minden második észt ember kórusban énekel. Jelenleg a lakosság 3,62 százaléka énekel valamilyen kórusban, viszont igaz, hogy 51 százalék valamiként részt vesz a nemzeti

Dalünnepen, és az észtek 90 százaléka követi erről a TV vagy a rádió közvetítését! Ez számukra nagyon fontos, ezért tűnhet távolabbról úgy, hogy fél Észtország kórustag. Napjainkban 1417 kórus működik: 406 – kicsinyek kórusa, 283 – gyermekkórus, 137 – fiúkórus, 44 – leánykar, 98 – nőikar, 57 – férfikar és 392 – vegyeskar. Összesen 880 képzett kórusvezetővel. A kórusénekesek 61,4 százaléka gyermek és fiatal, ami eltér az általános európai tendenciától, ahol arányaiban több felnőtt, sőt idős ember jár kórusba. Az észtek felnőttek kevesebb időt szánnak a hobibikra, sok a munka és a családi feladat. Ez nyilván más országokban is így van, a különbség a minőségben érhető tetten, ugyanis a számtalan észti ifjúsági kórusból származó felnőtt amatőr és hivatásos énekkarok nagyon magas színvonalat tudnak képviselni! Szeretnek nemzetközi versenyekre járni, évente 30–60(!) kórus visz haza díjat valamilyen kórusversenyről. A hazai kórusélet széles és szerteágazó, minden típusú rendezvényhez hozzátartozik a kóruszene; látszanak, hallatszanak a hétköznapokban. Egyetlen nagy nemzeti kórus szövetségbe tartoznak az együttesek, amelyen belül vannak részcsoportok, de a központi szervezés világos és hatékony a hazai rendezvények, és a nemzetközi lehetőségek színterén is.

Mit szeretnek énekelni az észtek? Elsősorban saját zenét, népdalfeldolgozásokat és anyanyelvű modern kompozíciókat. A korábbi európai repertoárból elsősorban Mendelssohn és Brahms művei kedveltek, sokkal kevesebb a barokk, vagy még korábbi zene. Népszerűek a pop és jazz kórusok. A színpadi előadásaikban egyre merészebben használnak videókat, fényeket, koreográfiát és színpadi rendezést, érzékeltetve, mekkora utat járt be a kóruséneklés a komor fekete ruhába öltözött mosolytalan énekesek előadásától napjainkig.

Az ötévente megrendezett tallinni Dalünnep mellett minden régióban vannak fesztiválok, a helyi kórusokkal, fúvószenekarokkal, népzene-székkel és táncosokkal. Ezek is fontos események az észtek számára, sem eső, sem szél nem tántorítja el őket a nyári szabadtéri zenés találkozóktól. Itt szokták „tesztelni” az országos Dalünnepet követező repertoárját is, ami azt jelenti, hogy az új műveket mindenütt megtanulják és már korábban előadják.

Mindezek ellenére a szakemberek úgy látják, nem eléggé népszerű és megfizetett a karnagy munka, ezért külön lehetőségeket teremtenek a fiatal, jól képzett kollégák nemzetközi képzésére és hazai bemutatására, például a Dalmezőn. A 2017-ben megrendezett ifjúsági Dalünnepen 17 fiatal karnagy debütált. Beszédes és elgondolkodtató volt az esemény címe is: „Itt maradok...” – egyfajta fogadalom a haza, az összetartozás és az éneklés mellett. (A csodálatos ünnepről szintén teljes film található az interneten: „Youth Song Celebration 2017. Mina jään...”)

Kaie Tanner így fejezi be ismertetőjét: „Hiszem, hogy Észtország mindig a kórusok országa lesz. Az együtténeklés a vérünkben van, része az

identitásunknak. A Dalünnepek hagyománya olyan, amihez minden ésszt ember nagyon személyes érzésekkel kötődik.”

A DALMEZŐ

Kedves Olvasó:

daloló – zenélő, fiatal – tapasztalt, műkedvelő – hivatásos – hivatalos!
Itthon, „Kodály országában” lenne néhány költői kérdésem magunkhoz:

- Meg tudjuk-e tanítani énekelni a kisgyermekeinket, ha akarjuk?
- Tudunk-e énekelni minden énekórán, ha akarunk?
- Tudunk-e összesen két iskolai órát hetente erre áldozni, ha akarunk?
- Tudunk-e minden iskolában kórust szervezni, ha akarunk?
- Vannak-e tehetséges zeneszerzőink, akarnak-e a fiatalságunknak komponálni?
- Meg tudjuk-e szervezni az ország kóruséletét, ha akarjuk?
- Tudunk-e találkozni, együtt énekelni, hitet tenni a magyar kultúra és összetartozás mellett, ha akarunk?

Végül: Kodály mit szólna, ha ma körülnézne Magyarországon és Észtsországban?

Erdélyi Ágnes

NEMZETKÖZI SZIMPÓZIUM

Film és könyvbemutató a Zeneakadémia és a Kodály Intézet innovatív zenepedagógiai projektjeiről

2018. december 15-16-án a Zeneakadémia Solti termében telt házas érdeklődés kísérte azt a szimpóziумot melyen *Dr. Nemes László Norbert* igazgató moderálása mellett áttekintést adtunk az elmúlt két év innovatív fejlesztéseiről.

A kodályi filozófia szellemiségét követve a középpontban a művészeti nevelés fontossága és a megfelelően képzett és a kor elvárásaira élményalapú énekórákkal válaszolni képes ének-zene tanár állt. Bemutatuk azokat az új eredményeket, eszközöket, melyeket a tanárok munkájának segítésére a Zeneakadémia és annak Kodály Intézete különböző nemzetközi és hazai finanszírozású projektjei keretében hozott létre.

A közönség rendkívül sokszínű volt, a magyar zenetanárok, döntéshozók, a Mindennapos éneklés továbbképző program résztvevői mellett jelentős számú külföldi látogató is volt. Külföldi vendégeink a Kodály mozgalom számára legfontosabb országokból (Írország, Portugália, Kína, Egyesült Királyság, USA) érkeztek, illetve olyan országokból, ahol mostanában kezdik felismerni Kodály zenepedagógiai örökségének jelentőségét (pl. Törökország).

Dr. Vigh Andrea Rektor asszony köszöntőjét követően a meghívott vezérszónokok (*Csapó Benő* egyetemi tanár – Szegedi Egyetem Neveléstudományi Intézet; *Sandra Mathias* professor emerita – Columbus University, Ohio, USA; *Winkler Márta* iskolaalapító, pedagógiai vezető – Kincskereső iskola és *Nemes László Norbert* igazgató – Kodály Intézet) saját tapasztalataikat, kutatási eredményeiket osztották meg.

A program lehetőséget adott az MTA Szakmódszertani Kutatások programja keretében futó két zenepedagógiai kutatás vezetőinek az eddig elért eredmények bemutatására. Az Intézet *Aktív zenetanulás kutatócsoportja* három előadással mutatta be a mozgás szerepét a hatékony tanulási folyamatokban:

Dr. Honbolygó Ferenc (egyetemi adjunktus, ELTE, MTA MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képzőközpont) & *Dr. Asztalos Kata* (egyetemi adjunktus, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, TÖK Intézet – Óvóképző Szakcsoport): *Az aktív zenetanulás modelljeinek empirikus hatásvizsgálata*

Szirányi Borbála (művésztanár, LFZE Kodály Intézet) & *Edina Barabás* (oktató, LFZE Kodály Intézet): *Miként integrálhatjuk a mozgást a különböző zenei készségfejlesztési területeken alap tantervű és emelt szintű osztályok esetén*

Dr. Deszpot Gabriella (tudományos főmunkatárs, LFZE Kodály Intézet) & *Farnadi Tamara* (zenetanár, karnagy, Bartók Béla Ének-Zenei Általános Iskola, Győr): *Kokas Klára pedagógiája a dinamikus énekszaktanulás modelljében*

A Szegedi Egyetem projektjét *Janurik Márta* projektvezető mutatta be *Promoting motivation, the development of musical abilities and school learning in early music education* címmel.

Az innováció jegyében született a Kodály HUB, egy angol nyelvű on-line tudásközpont (kodalyhub.com), melynek hivatalos megnyitása a szimpózium alatt történt. A folyamatosan új tartalmakkal bővülő oldalon a kodályi zenepedagógiáról szóló összefoglalók mellett számos új módszertani anyag, tanítási segédlet található, de legfőbb vonzereje az a *Songbook*, amely sok száz feltöltött dalt, zenehallgatási anyagot tartalmaz, melyek mindegyike közel negyven szempont szerinti elemzéssel, illetve a tanításához kapcsolódó játékok, koreográfiák leírásával kerül fel. A feltöltés bárki számára nyitott, akinek anyaga megfelel a kodályi alapelveknek, és aki regisztrál az oldal zenepedagógusi közösségébe.

A Kodály HUB egy nemzetközi projekt keretében készült. A Zeneakadémia konzorciumi vezetésével 2016 októberében indult az a két és fél éves projekt melyet az Erasmus+ Stratégiai Partnerségi Program támogatott.

A projekt keretében 3 országból (Skócia, Hollandia, Magyarország) 6 partner (Skót és Holland Királyi Zeneakadémiák, a budapesti Zeneakadémia, a Skót és a Holland Ifjúsági Kórusok és Mintaiskolánk a Kós Károly Általános Iskola) a Kodály HUB mellett egy új szemléletű zenetanárképzési tanmenetet, számos tanulmányt és módszertani anyagot hozott létre.

A HUB indulásához a *Songbook* többszáz zenei anyagát a résztvevő három zeneakadémia hallgatói töltötték fel, akik a feltöltést megelőzően egy-egy intenzív tanulmányúton vettek részt a másik két fél országában, hogy testközelből ismerhessék meg az adott ország zeneoktatási rendszerét, erősségeit, problémáit.

A szimpóziumon négy magyar hallgató (Eckhardt Fanni, Farkasházi Dávid, Gémesi Boglárka és Kiss Boldizsár) egy interaktív előadásban mutatta be a *Songbook* előnyeit és saját feltöltéseik jellegzetességeit, a tantermi tesztelések tapasztalatait.

A Kodály HUB a magyar zenetanárok igényéhez igazodva magyar nyelven is elérhető lesz várhatóan 2019 februárjában.

A három résztvevő országon túl a Kodály HUB-hoz már csatlakozott Kína, a szimpóziumon a Central Conservatory of Music Beijing delegációja és a jelenleg Kecskeméten tanuló hallgatók élöben be is mutattak három jellegzetes kínai dalt és elénekelték a Nagyszalontai köszöntőt is a Mester születésnapján.

Az eddigi portugál erőfeszítésekről és a Zöld-foki szigeteken történt

első eredményekről számolt be Cristina Brito da Cruz, a lisszaboni Zenei Főiskola tanszékvezetője.

Szkócia egyik leginkább hátrányos régiójában található, számos nehézséggel küzdő iskola vezette be az élményalapú énekórákat és a bemutatott, Karen Geoghegan által írt *esettanulmány* szerint csodálatos eredményeket tudott felmutatni.

Számos egyéb területre kanyarodtak az előadások, Fekete Zsófia és Eckhardt Fanni segítségével betekintést nyertünk az *afáziások rehabilitációjába* zene, csoportos éneklés segítségével, Justin Laura révén az *Alzheimer betegek* életminőségének énekléssel történő javításába, és Tóth Árpád *Mezítlábas opera* kísérletébe, mely a képzőművészeti szakközépiskolában bevezetett kezdeményezése.

Mit tanítanak a gyerekek nekünk tanároknak? címmel Lucinda Geoghegan készítette gondolkodásra a közönséget, Körtvési Katalin a *zeneakadémiai Kokas Klára kurzusok* első 5 évének, Suzanne Konings pedig a hágai zeneakadémián bevezetett *Kodály MA képzésnek* a tapasztalatait osztotta meg.

Az innováció jegyében hangzott el egy bemutató előadás *Barabás Edinától* a „*Megérint a zene*” nevű, még fejlesztés alatt álló applikációról, mely a kodályi-ádami alapelvek mentén segíti az elsősorban alsó tagozatos, már digitális bennszülöttnek számító kisdíjakok élményalapú oktatását és egy korszerű óratervező rendszert nyújt a tanárok számára.

A tudományos programokon túl emlékezetes zenei élményeket adott Rajk Judit (ének) és Novák Anikó (zongora) bevezető koncertje és a születésnap gálakoncert, megismerhettük Varga Zs. Csaba archív filmjét Kodály életéről *A zene mindenkié* címmel, és örömmel hallgattuk alapító igazgatónk *Erdei Péter* szavait, aki legújabb munkáját, a Universal Music Editio Musica Budapestnél megjelent, Kodály vegyeskari műveinek átdolgozott kottakiadását mutatta be Halász Péterrel.

Részesei lehettünk egy könyvbemutatónak, ahol az *Ötven év üzenete* című, *Csengery Kristóf* szerkesztésében született ünnepi albumot ismerhette meg a közönség. A gazdag képanyaggal díszített könyv gerincét a Kodály halála óta eltelt ötven év vívmányairól, Kodály elképzeléseinek megvalósulásáról szóló írások adják, melyet tíz külföldi zenepedagógus gondolatai, a saját országában megvalósított eredményeiről szóló cikkek egészítenek ki.

A külföldi pedagógusok mind szereplői annak a dokumentumfilmnek, mely a Kodály módszer külföldi adaptációs sikereiről szól *Kodály mindenkié* címmel. A közönség által vastappsal jutalmazott film két rendezője Kékesi Attila és Papp Gábor Zsigmond, a magyar dokumentumfilm világ vezető alakjai, akik sok tekintetben hasonló, de mégis mindig egyedi adaptációs mintákat mutatnak be közel tíz fontos országból, Japántól az USA-ig, Kínától Írorszáig. A film a kodályi filozófia személyiségfejlesztő, a teljes embert érintő hatását helyezi a

középpontba, megrendítő vallomásokon, csodálatos koncerteken, tanításokon keresztül.

Erdei Péter így fogalmaz a filmben: „Az alapvető elméleti fogalmakat feltétlenül meg kell őrizni. Azaz, hogy mit tanítsak, mikor tanítsam, és hogyan tanítsam, kezdve a zenei anyanyelvtől a kottaolvasás ismeretén át a zeneművészet legszebb darabjaiig, mindig az életkornak megfelelően és mindig az éneklésen és személyes tapasztalaton keresztül.”

Azonban a mai, információdömpinggel, vizuális „támadásokkal”, azonnali megoldásokkal operáló közegben még fontosabb az autentikus, önállóan gondolkodó, élményalapú órák adására képes, minden pedagógiai eszköztárral felvértezett pedagógus egyéniség. Az ő nevelésüket tekinti a Zeneakadémia és annak Kodály Intézete a jövő zálogának, ehhez szeretne minden segítséget, támogatást megadni, aminek kezdő lépése volt a szimpózium megszervezése.

Furka Beáta
LFZE Kodály Intézet

Farnadi Tamara, Deszpot Gabriella, Honbolygó Ferenc, Szirányi Borbála,
Nemes László Norbert, Barabás Edina, Asztalos Kata, Lukács Borbála

A szimpózium a 2016-1-HU01-KA203-023027 jelű Erasmus+ Stratégiai partnerségi projekt magyarországi multiplikációs eseménye volt. A fejlesztések, az archív film, az ünnepi album, a dokumentumfilm az EMMI és a Külgazdasági és Külügyminisztérium Kodály év <http://kodaly.hu/kodaly-ev> programja támogatásával készültek. Az előadások angol nyelvű absztraktjai itt http://kodaly.hu/data/articles/117/1179/article-117967/abstracts_muspedsymp2018dec_bp.pdf tekinthetők meg.

„KODÁLY hub”

„Nem a tudásban van a boldogság, hanem a tudás megszerzésében.”
(Edgar Allan Poe)

Szeretettel köszöntök Mindenkit ezen a konferencián. A ránk jutó idő-sávban 2 megújulást segítő anyaggal ismerkedhetnek meg a mai alkalommal. Az egyik egy szakmai, zenei anyag, a „Kodályhub” a másik pedig egy okos táblán illetve okos táblán és tableteken is működtethető projekt, amely eszközként bevetve újabb és újabb gyerekek számára teheti még vonzóbbá az ének-zene órákat, ez pedig a „*Megérint a zene*”.

Azt gondolom, amikor ismerkedünk valamivel akkor minden aprónak tűnő részletre szeretnénk magyarázatot kapni. Én legalábbis is így vagyok ezzel. A „Kodályhub” elnevezést már többször hallhattunk a mai alkalommal, de talán némi magyarázat mégsem árt az elnevezéshez. A „HUB” kifejezés jelentése:

- „*csomópont, középpont, súlypont*”
- egy számítógépes fogalom meghatározása, leegyszerűsítve: „a gép egyik csatlakozóján érkező adatokat továbbítja az többi csatlakozója felé.”

Az elnevezés iránymutató, benne a szándék, az út kijelölése és cél együtt van jelen. A projektet életre hívói tudták ezt:

- a projekt vezetői: *Nemes László Norbert* (kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet) a projekt szakmai vezetője,
- *Furka Beáta*: a projekt fő koordinátora, menedzsere.
- és *Handler András*, karvezető, informatikus és designer.
- A „Kodályhub”: Sing. Learn. Share. (Énekelj-Tanulj-Add tovább) elnevezésű projekt egy szakmai együttműködésből indult ki, három vezető európai zenei egyetem közreműködésével, ezek:

- a budapesti Zeneakadémia
- a skót illetve
- a hágai Királyi Zeneakadémia.
- ezenkívül 3 partnerintézmény bevonásával

A *Skót Ifjúsági Kórusok*, a *Holland Ifjúsági Kórusok* és a *Kós Károly Általános Iskola* pályázott a Zeneakadémia az Európai Unió Erasmus+ Stratégiai Partnerségi programjánál.

A fejlesztés egyik fő szakmai részét a Magyar Tudományos Akadémiával összefogásban folytatott szakmódszertani kutatása adja. A MTA-LFZE Aktív Zenetanulás Kutatócsoportja az általános iskolai keretek között zajló ének-zene tanítás lehetséges transzferhatásait vizsgálta.

A kutatócsoport az élményszerű zenei nevelés megvalósítását tűzte ki céljául, ennek érdekében két mozgásra alapozott zenepedagógiai módszert dolgozott ki az alsó tagozatos évfolyamok számára.

– Az egyik modell a „*Kreatív énekes-mozgásos játékok az általános zenei készségek és – képességek fejlesztésére*” elnevezésű –. A modell az írá-

nyitott, zenét követő mozgásra alapoz – ebben a tekintetben *Dalcroze* zenepedagógiai elveihez közelít. A mozgás az adott zenei tananyag tanulása folyamatában először a tanári mintát követi, amely a záró szakaszban a gyerekek saját koreográfiájává alakul.

– A másik modellben *Kokas Klára* zenepedagógiájának adaptációja történik az általános iskolai ének-zene tantárgyba. Ez a módszertani innováció a *dinamikus énekzene-tanulás modell* elnevezést kapta. A modell arra törekszik, hogy a zenei írás-olvasástanítás szokásos, reprodukív formáit összekapcsolja a zenei képességek gyermekközpontú fejlesztésével.

Ehhez ad további segítséget zenei anyagának mozgáselemekkel kiegészített dalanyagával a „**Kodályhub**”. A „Kodályhub” felülete december 15-től működik, a magyar nyelvű változata még fejlesztés alatt, de hamarosan ez is elérhető lesz.

A „**Kodályhub**” valójában nem más, mint egy zenetanároknak létrehozott digitális zenei tudásközpont, ahol az énektanárok kedvükre válogathatnak szakmai anyagot – dalokat vagy zenehallgatási anyagot – tanóráik megtervezéséhez. Akár munkahelyi, akár otthoni körülmények között.

A Zeneakadémia új fejlesztése emellett a világ bármely pontjáról elérhető az internet használatával. A zenei anyagok a kodályi pedagógia elveit követik, az ének-zene tanárnak lehetőséget adnak a hétköznapi énekóráit színesíteni, illetve az adott pedagógiai célt a válogatott dalokkal megvalósítani ének óráin, az általa tanított tanulók életkorához válogatva. Európa vezető zeneakadémiáin felismerték, hogy a jólképzett, karizmatikus tanárok meghatározó alakjai a 21. század ének-zene oktatásának. Természetesen, ugyanígy volt ez korábban is.

Régen is használhattak változatos oktatóanyagokat a pedagógusok, hiszen a kiváló tudás birtokában lévő kortársaik létrehozták azokat az anyagokat, tankönyveket, köteteket, füzeteket, amelyeket nemcsak ők, hanem a ma ének-zene tanárai is használnak. Ezeket természetesen nem veti el a zenepedagógia innovatív fejlesztése sem, csak szeretné megújítani azokat az eszközöket amelyekkel talán még színesebben vihető közelebb a ma gyermekéhez ez a tudás. Ugyanakkor bővítve a zenei anyagot, egy bővebb zenei kincsesládát is megteremt, hogy a 21. század ének-zene tanára felelősséggel beemelve oktatási folyamatába e dalokat, hogy egy gazdagon árnyalt kultúra megismertetésével bocsássa útra tanítványait.

Mert a digitális fejlődés új lehetőségeket teremtett a ma tanárainak. A pedagógus személyes varázsa, felkészültsége tovább is rendkívül fontos az oktatásban, de a digitalizáció ide is begyűrűzött, s a rendelkezésre álló új eszközök használati lehetőségei változásokat generálnak az ének-zene tanításában is. A változások pedig új módszereket tesznek lehetővé és újabb utakat nyithatnak meg előttünk.

Napjainkban a tanári kompetenciák között ott szerepel a *digitális kompetencia*, ami elvárás a minősítésre készülő tanárok számára. Ha ez több, mint hogy kivetítek egy dalt vagy kottát, akkor valójában máris

többet tesz a pedagógus abba az irányba, hogy akár tanítóként, akár tanárként, beépítve ezek használatát, mindennapi munkájába, egy ténylegesen jelen lévő tanári kompetencia birtokosa lehessen!

A platformra természetesen minden zenei anyag tesztelve, ellenőrizve került-kerül fel. Jelenleg 669 dalt tartalmaz a felület, a kedvére keresgélő, magyar, skót, holland, angol, ír, portugál, kínai nyelvű énekkel, művekkel találkozhat. Minden feltett dal elemzését szakmai értékelés előzi meg, amely nemcsak a dalok elemzését ellenőrzi, hanem a hozzájuk tartozó mozgásleírást is.

Ezek természetesen nem öncélú mozdulatsorok, hanem az adott dal vagy zenei részletek zenei jellemzőit erősítik. Továbbá céljuk a dal formájának, hangkészletének, dallammotívum ismétlődéseinek kiemelése, megerősítése. A hagyományos népi gyerekjátékok továbbra is ugyanúgy legyenek részei a hétköznapi oktatásnak, hiszen azok kultúránk alappilléreit jelentik. Nem kívátni, hanem kiegészíteni szeretné e dalkincs a meglévőt. A helyes arányok megtervezése továbbra is a pedagógus kiemelt feladata kell legyen.

A „**Kodályhub**” oldal nyitófelületén alapvetően 9 rész különül el. Ebből a mi szempontunkból a mai alkalommal bemutatásra kerülő **Songbook** rész, ami a dalanyagot tartalmazza.

Összegzés:

Kodályi zenepedagógiai hagyományok és a digitalizált generáció. A híd a legfontosabb, amelyet közéjük kell illeszteniünk és legjobb szándékunk szerint átjárhatóvá tenni ezt az utat.

A lehetőséget kézbe adni! Az, már más kérdés ki mit kezd majd vele. Ezek az újítások, reményeink szerint nem elvesznek, hanem hozzáadnak az egészhez, a módszertan alapjain nem változtatva, kinyitnak olyan kapukat, amelyeken másokat is beengedhetünk. Korábban a kalocsai mintáról elképzelhetetlen volt, hogy a hagyományos felületeken kívül, (ruha, kendő, terítő stb.) megjelenjen, mégis a FORMA 1-es pilóták ruháján és sisakján köszönt vissza évekkal ezelőtt, Magyarországot képviselve a nemzetközi színtéren. A zenei gyökereink megőrzése továbbra is feladatunk. Nem szabad csupán gyakorlattá egyszerűsíteni, mert csupán a mögötte lévő tartalommal együtt válik autentikussá, s marad meg a jövő generációja számára úgy, ahogyan egyszer mi kaptuk!

Szeretettel ajánlom a „**Kodályhub**”-ot minden érdeklődőnek, legyünk együtt, regisztrált ének-zene tanárok a nemzetközi közösségben, keressünk kollégákat, legyünk aktív működtetői e felületnek, mind az angol, mind pedig a magyar felületen.

Ehhez kívánok jó munkát Mindenkinek!

Molnárné Mádi Beáta

Felhasznált anyag:

- Magyar fejlesztési központ anyaga
- Papageno internetes portál interjúja

Elhangzott az ELTE TÓK Zenepedagógiai konferencián – 2019. január 24-én

„Homage à Kodály”

2017-ben emlékeztünk meg Kodály Zoltán halálának 50. évfordulójáról és ugyan ebben az évben ünnepeltük születésének 135. évfordulóját.

Galántai lakosként ebben az évben több olyan Kodályhoz fűződő élményben volt részem, mely hatottak rám és arra inspiráltak, hogy magam is lerójam tiszteletemet a nagy zeneszerző, pedagógus előtt. Jómagam is szeretem alkotásait. Elsősorban a kórusműveit szeretem. Az Esti dalnál nem ismerek szebb kórusművet.

Így hát elhatároztam, hogy készíték egy portrét az öregkori Kodályról, akire gyermekként még a hatvanas évekbeli TV híradókból emlékeztem. Úgy gondoltam, én így rovom le tiszteletemet a magyar zene ezen óriása előtt.

Amikor a mű elkészült, elhatároztam, hogy Galánta városának ajándekozom ezt a szénrajtot. Mivel a galántai Kodály kórusnak nincs saját épülete, dilemma elé kerültem. Hol lehetne e portrénak méltó helye Galántán?

2018-ban jutott tudomásomra, hogy a képviselőtestület magyar képviselőinek kezdeményezésére, az Esterházy kastély felújított északi szárnyában Kodály emlékszoba létesül. Megszólítottam hát azokat, akik azért tevékenykedtek, hogy az emlékszoba ötlete megvalósuljon. Aztán a szó tetteket követett és így került a Kodály portré az emlékszobába.

Az emlékszoba ünnepélyes megnyitóján rövid beszéd kíséretében hivatalosan is Galánta városának ajándékoztam a portrét. Azt hiszem, ennél méltóbb helye nem lehet.

Magamról

Születésem: 1957. Léva; lakhelyem: Galánta, Szlovákia.

Gyermekkorom óta festek. Hosszabb kihagyás után újból nekifogtam az ezredforduló táján. Ekkor választottam az akvarellt, mint azt az egyedülálló kifejezési módot, mely alkalmas számomra arra, hogy kifejezzem magam. Transzparens, véletlenszerű, de az adott határokon belül kontrol alatt tartott festési technika ez, mely kihívás, de egyben sok öröm forrása is számomra.

Meg nem szűnő tanulást, alázatot és odafigyelést kíván meg ez a nehéz technika, de én készen állok továbbra is teljes odaadással az akvarellnek szentelni képzőművészeti aktivitásomat és fejleszteni technikámat. Ezen kívül szívesen rajzolok portrékat is.

Műszaki tanulmányaimat a Budapesti Műszaki Egyetemen végeztem. Festőművészi tanulmányaimat 2005-ben Rozsnyón kezdtem, majd nemzetközi szinten folytattam, szinte állandó jelleggel nemzetközi mestereknél. Kiállításaim csak a legutóbbi éveket említve 2016-tól: Budapest, Olaszország, Albánia, Prága, Komárom, Léva, Dunaszerdahely, Galánta.

Pomothy László

Furiya Miyako

Szomorú értesítés érkezett Japánból, fehér borítékban, fehér mintás levélkártyán.

Kedves Prof. Szőnyi Erzsébet

köszönöm szépen a csodálatos kártyát.

Sajnálattal kell értesítenem téged, hogy anyám Miyako meghalt tavaly December 16-án.

Nagyon hálás vagyok neked, hogy sokat tanítottál anyámnak.

Ánni jót kívánok.

Sok szeretettel,

Furiya Noe

Már az is szíven ütött, hogy Miyako lányának neve állt feladóként, de a tartalma méginkább érthetetlen volt: Miyako meghalt? Hihetetlen! Szinte része volt magyar életünknek, olyan gyakran járt itt, hozta kórusát, a Kodály kórust. Sok munkássága a magyar kultúra terén a közelmúltban meghozta számára

Kormányunk kitüntetését: A Magyar Kutúráért díjat. PRO CULTURA HUNGARICA

De nemcsak őt láttuk körünkben, hanem hazájába hívott magához és kórusához magyar karvezetőt, *Ugrin Gábor* közel hússzor járt nálunk. Bartók női karait hibátlan magyar kiejtéssel vették lemezre, s adták elő itt nálunk, fejből. Miyako mellett, hogy kitűnő karvezető,

Szőnyi Erzsébet,
Furiya Miyako,
Kodály Zoltánné,

2012. szeptember
27-én, a kitüntetés
alkalmával, a
Kodály Zoltán
Emlékmúzeumban

művészi színvonalon zongorázott! Egyszer ebben a szerepében a debreceni Bárdos Szimpóziumon is hallhattuk.

Derűs mosolyát, repkedő, boldog ügyszeretetét, igyekeését, hogy mindenből a legjobbat hozza ki, sosem fogjuk elfelejteni. Meghatóan kedves magyar beszédét sem.

Különös barátság és tisztelet fűzte *Kurtág György*höz is, akinek műveit nem egyszer szólaltatta meg.

Bartók és Kodály kórusműveinek magyar nyelvű, kitűnő megszólaltatásai örökre emlékezetes marad számunkra. Halálának időpontja éppen Kodály Zoltán születésnapjára esett. Miután egy keleti embernek nehéz az életkorát megállapítani, úgy vélem, aki csak ismerte derűs, fiatalos külsejét, negyvenesnek gondolhatta. Értesülésem szerint 2018 őszén ünnepelték 75. születésnapját.

*„Elment a madárka
üres a kalitka”*

(Bartók)

Szőnyi Erzsébet

A Győri Zeneiskola búcsúja dr. Nagy Miklóstól

**A Győri Liszt Ferenc Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola
hangversenytermében tartották a megemlékezést**

2019 január 16-án

*„Az igazságot keresni,
a szépséget szeretni,
jót akarni, és a legjobbat tenni
– ez az, amire hivatott az ember!”*

(Mendelssohn B. Felix)

Dr. Nagy Miklós, 1958 és 1969 között igazgatta a Liszt Ferenc Zeneiskolát. Alig 30 évesen, Győr-Sopron megye ének-zene szakfelügyeletét is végezve érkezett és nagy örömmel, hatalmas lelkesedéssel kezdett a munkához. Elsőrendű feladatának a zenehallgató közönség nevelését tekintette. Felismerte, hogy az akkor már jelentős ütemben fejlődő Győr kulturális életében kulcsfontosságú lesz a zenei nevelés. A zeneiskolába vonzott gyermekek lesznek a jövő zeneértői, és zeneművelő felnőttei.

A szép tervekhez szükséges feltételek megteremtésén fáradozott. Vezetése alatt költözött át az iskola véglegesen a Czuczor utcából a Liszt Ferenc utcába. A kényelmetlen átalakítások 1965-ben fejeződtek be: az árkádos folyosók üveglablakokat kaptak, 21 tanterem és díszterem tette otthonossá a zeneoktatást, és bővült a hangszerpark is.

Irányítása alatt jó kollektíva kovácsolódott össze, amely partner volt az akkor zajló zeneiskolai tantervi reform végrehajtásában. (Az országos zeneiskolai rendtartás kidolgozásában Nagy Miklós komoly részt vállalt.) Megújult az iskolaszervezet az Igazgató Tanács létrejöttével, új házirend készült, bevezették a tanári munkanaplókat, a tanulói ellenőrző könyveket. A szakmai munka terén is a megújulást szorgalmazta. Az iskola hagyományos (zongora, hegedű, ének, gordonka) tanszakai mellé újak zárkóztak fel. Beindult a klarinét, gitár és rézfúvós oktatás. A mai napig élő vizsgarendszer is ekkor alakult ki. Szívügyének tekintette az együttműködést, elősegítette a kamarazene oktatás bevezetését.

Miklós bácsi álmanak megfelelően olyan népszerű lett a zeneoktatás ekkoriban Győrben és a környező településeken, hogy úttörő kezdeményezésére két vidéki fiókiskola is nyílt: Kapuváron és Csornán.

A zenei nevelést az iskola falain kívül is fontosnak tartotta a zenei ismeretterjesztő mozgalom beindításával. Az Ifjú Zenebarátok Köre azzal a céllal alakult, hogy a gyermekek zeneirodalmi és esztétikai műveltségét fejlessze.

A révkomáromi zeneiskolával felvett szakmai kapcsolat révén, létrehozta az első külföldi együttműködést is.

Miklós bácsi igazi hagyományteremtő volt, és fáradhatatlan a zenei rendezvények szervezésében. Nevéhez fűződik az Ifjú Muzsikuskok Fesztiválja versenysorozat elindítása. A nemes cél azóta is töretlen: neves szakmai zsűri előtt megmutatni a tehetségeket, szakmai tapasztalatcserét teremteni a zenetanárok számára. A Liszt Ferenc Zeneiskola 1968 óta szeretettel és nagy odaadással ápolja a regionálissá nőtt versenyeket is.

Ugyanebben az évben Miklós bácsi kezdeményezésére valósult meg az első Országos Zenei Nevelési Konferencia. A nagyszabású vállalkozás célja az volt, hogy összefoglalja a zenei nevelés addigi eredményeit, találkozási és továbbképzési lehetőséget teremtsen a zenepedagógusok számára. Foglalkozott a zeneoktatás módszertani kérdéseinek rendszerezésével, valamint ismertté tette Győr város zenei életét ország-világ előtt. A megkezdett munka sikerét jelzi, hogy a konferenciák napjainkig folytatódnak.

A Liszt Ferenc Zeneiskola élén eltöltött bő tíz esztendő Miklós bácsi „a férfikor rendkívül aktív periódusának, küzdelmes szakaszának” tekintette. Tanított, alkotott, szervezett, és tanult is egyben. A közművelődési és a zenei élet minden ágában ott volt, és valami újat hozott létre. Muzsikusként, zenei alkotások létrehozójaként is tisztelhetjük. Élete mottóját

Csodaforrás című gyermekoperájának egyik áriájában fogalmazta meg: „Annyit ér csak minden ember, amennyit munkával megteremt.”

Igazgatása utolsó két évében elvállalta a Zeneművészeti Szakközépiskola vezetését is, azzal a feltétellel, hogy a zeneiskola irányítása is a feladata maradhat. Később, amikor a városi művelődési osztály élére került, akkor sem szakadt el a zeneiskolától. Gondja volt az iskola épületének fejlesztésére, ügyeinek támogatására.

Végig járva a tanári pálya minden lépcsőjét, a Győri Tanítóképzőben folytatta és teljesítette be tanári, és tudományos munkásságát.

Az utolsó időkgig nyomon követte rendezvényeinket, együtt örült velünk sikereinknek. Szerette a zeneiskolát tiszta szívéből!

Mi is hálával gondolunk Rá, emlékét megőrizzük.

Szakács Erika

Szeretett családjának – felesége, lányai, unokái és dédunokái – valamint sok régi kolléga, zenetanár, egykori munkatársak, régi tanítványok jelenlétében hangzott el a Zeneiskola igazgatójának ünnepi megemlékezése.

Ezt követte szép összeállítású Emlékhangverseny a Liszt Ferenc Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola tanárainak közreműködésével.

MŰSOR

A hangversenyt *Bujdosó Nóra* tanárnő vezette

Henry Purcell, Ground: gitár – Molnár Levente

J. S. Bach, G-dúr Allemande: marimba – Simon Bence

Franz Schubert, Szerenád: szárnykürt – Stepper Tibor
zongorakísérő – Domsi Géza

Franz Schubert, Ave Maria: trombita – Stepper Tibor
zongorakísérő – Domsi Géza

Népzenei válogatás: ének – Pataki Anna
gitár – Molnár Levente
hegedű – Németh Csaba

Jules Massenet, Thais Meditáció: hegedű – Németh Csaba
zongorakísérő – Almann Gergő

Az előadók szívből jövő játéka bensőséges hangulatot árasztott ami méltó volt Nagy Miklós egyéniségének, munkásságának, gazdag életpályájának bemutatásához, ezzel maradandó emléket állítva a jövő generáció számára.

szerk.

Dudás Gyuláné Bíró Sári

Szekszárd, 1930. június 17. – Budapest, 2019. január 30.

Tizennyolc évesen ott izgultunk a Zeneakadémia 1-es és 2-es tanterme előtt, sok egymásnak ismeretlen lány és fiú, kisebb csoportokba verődve. Felvételizni jöttünk 1948 szeptember első hetében.

Lassan oldódott a hangulat, kezdődött az ismerkedés: ki honnan érkezett? Hova járt eddig? Mivel készült a mai felvételre? Szinte mindenki hangszere a zongora volt, így rögtön volt közös téma. A lányok a Középiskolai Énektanárképző tanszakára, a fiuk legtöbbször az Egyházkarnagy képzőre jelentkeztek.

Látszott, hogy két lány régi ismerősként bátorította egymást, Bíró Sári és Póczonyi Marika, ők már középiskolába együtt jártak – a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba, válaszolták nagyon öntudatosan a kérdezőknek. Azt is megtudtuk, hogy Szőnyi Erzsébet volt az énektanárunk, Sári zongoratanára a Székesfevárosi Felsőbb Zeneiskolában Horusitzky Zoltán.

A hangszeres és az énekes vizsgáztatások után, az eredményeket késő délutánra tudtuk meg. Mindenki aki felvételt nyert fáradtan, de nagyon boldogan távozott a jó hírrel. A következő szeptemberi héten már mint *évfolyamtársak* újra ott nyüzsögtünk a Zeneakadémia első emeleti folyosóin, a hivatalos ügyek intézése miatt és a tanrendi beosztásunkra várva. Ezzel elkezdődött számunkra a „Tündérvilág” világa. Mert mindnyájan annak éreztük Zeneakadémiai éveinket. Évtizedek után is valamennyien ezt vallottuk.

Csodálatos tanáraink voltak! Árasztották a zene szeretetét és ismeretét. Szakmailag és emberileg is felkészítettek minket az életre. A következő évben 1949-ben megszűnt az Egyházzenei Tanszék és azok az ifjak is hozzánk csatlakoztak. Nagyon közvetlen, baráti légkör uralkodott az évfolyamon, de egyre jobban szélesedett a kör a közös órák alkalmával. A Karvezetés órákon, Vásárhelyi tanár úrnál, minden évfolyam jelen volt. Kodály tanár úr Népzene óráin valamennyi tanszak első évfolyamos hallgatói, Szabolcsi Bence és Bartha Dénes zenetörténet óráin ugyancsak több tanszék hallgatói vettek részt.

Bíró Sári kedves, vidám egyéniségét hamar megismerte mindenki. Mégis Ő vált legelőbb „felnőtté”. 1950-ben váratlanul meghalt az édesapja. Édesanyja nem volt állásban, a két kisebb fiút nevelte. Sári vállalta a „családfő” szerepét.

1950. novemberétől a XXII. kerület egyik általános iskolájában foglalta el első énektanári állását.

Megjegyzendő, hogy Szőnyi Erzsébet éppen a mi évfolyamunkkal egyidőben kezdte meg tanári működését a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán. *Gyakorlati tanítás* tárgyat tanított. Buzgón jártunk óralátogatásokra, próbatanításokat végeztünk, és volt aki betegszabadságon lévő énektanárt helyettesített alsó tagozatban (pl. a Kosiuckó utcai Általános iskolában). Így már szakmai tudással elindítva tudta Sári elvállalni az ének tanítását. Az iskola segítségére volt órandójének összeállításával, hogy a Zeneakadémiai óráit mindenkor látogathassa. Ilyen kettős feladattal, megfeszített munkával, de mindenkor derűs kedvvel 1952-ben jeles eredménnyel végzett és vehette át diplomáját.

1953-ban férjhez ment, férje Dudás Gyula gépész-gazdasági mérnök, akit a következő évben Dorogra helyeztek. Két fiuk született, Gyula és László. Sári 1955-től Esztergomban tanított egy általános iskolában és Zeneiskolában. 1963-ban kinevezték az Esztergomi Tanítóképző Intézet tanárának. Miután újra Budapestre költöztek, Sári 1967 őszén pályázat útján nyerte el a Kaffka Margit Gimnázium énektanári állását. Nyugdíjazásáig (1987) ott tanított, kórusával szép sikereket ért el. 1975-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesült.

1978-1984-ig óraadóként tantárgypedagógiát, szolfézs-zeneelméletet és karvezetést tanított a Budapesti Tanítóképző Főiskola esti tagozatán az Ének-zene szakkollégium hallgatóinak. Itt újra találkozott az évfolyamtársak. Mi ketten azonos időszakban tanítottunk, *Anker Antal* ugyanitt hosszú éveken át, főiskolai adjunktusi rangban. *Póczonyi Mária* azokban az években a Főiskola kinevezett tanára volt, főiskolai docens.

Az évek során ritkultak a személyes találkozások, de a kapcsolat megmaradt. 2017 év elején sűrűsödtek telefon beszélgetéseink, kellő buzgalommal készültünk a Vas-diploma átvételre.

2017. szeptember 3-án, a régi emlékek jegyében örömmel üdvözlöttük egymást. Meghatódva vettük át a Régi Zeneakadémia dísztermében a becses diplomát Vigh Andrea rektor asszonytól.

Ez volt az utolsó személyes találkozásunk,

szeretettel emlékezve

*Márkusné
Natter-Nád Klára*

Anker Antal

Budapest, 1930. július 31. – Budapest, 2018. október 6.

A Zeneakadémián 1948 szeptemberében a felvételizők között Anker Antal is jelen volt, az Egyházkarnagyképzőre jelentkezett. Annak megszűntével az 1949-es tanévtől a Középiskolai énektanárképző szakon folytatta tanulmányait, tanszakvezetőnk Ádám Jenő volt. Az 1950-51-es tanévtől (indexem tanúsága szerint) az új nevünk: Karvezető, tanárképző – az új tanszakvezető: Gát József.

Egymás megismerésére leginkább a Vásárhelyi Zoltán vezette Karvezetés órák adtak alkalmat. Együtt volt valamennyi évfolyam, mi voltunk a kórus, a felsőbb évesek vezényeltek. Negyedéves korunkban nyilvános hangversenyen szerepeltünk. Halványuló stencilezett MŰSOR ad hírt erről.

<u>LISZT FERENC ZENEMŰVÉSZETI FŐISKOLA</u> <u>Budapest, VI., Liszt Ferenc tér 8.</u>		
A Zeneművészeti Főiskola karvezető tanszakának nyilvános hangversenye 1952 március 9.-én, vasárnap délelőtt 11 órakor a Főiskola nagytermében.		
M Ű S O R :		
1. Händel: Födér:	Szárnyaljon vig dalunk Tavaszi dal	Gyulad Valéria OSZH. kórus
2. Bárdos: Gluskov:	Régi táncdal Kaszások dala	Kurucz László OSZH. kórus
3. Bach: Sosztakovics:	Hajnal kél A mi dalunk	Rév Vera KPDSz. kórus
4. Bartók:	Bolyongás	Natter Nád Klára Iskolai kórus
5. Bartók:	Senkim a világon	Horváth Valéria Iskolai kórus
6. Bartók:	Jószágigéző	Pusztai Gabriella Iskolai kórus
7. Bárdos:	Szélcs a Duna	Biro Sári E.Gy.T. kórusa
8. Bach:	Már nyugosznak a völgyek	Forgách Erzsébet E.Gy.T. kórusa
9. Kodály:	Esti dal	Németh Gusztáv M.Sz.H.Sz. kórusa
10. Stogarenko:	Rónán ut kanyarog	Fojtes Cecília M.Sz.H.Sz. kórusa
11. Liszt:	Ünnepi dal	Czárán László Ganz vegyeskar
12. Szvjcsnyikov:	Patak partján	Parizek Anikó Ganz vegyeskar
13. Bárdos:	Jókedvű dallamok	Anker Antal Ganz férfikar
14. Kodály:	Huszt	Porrai István Ganz férfikar.
15. Vass:	Leánykérő	Pékár Magda Ganz férfikar

(részlet)

A műsorlapon 20 növendék neve van felsorolva, melyik kórusral, melyik művet adják elő. Közöttük szerepel: Anker Antal, Biró Sári, Horváth Vali, Natter-Nád Klári, Póczyoni Mária. Az összkart Heltay László vezényelte. – Anker Antal őrizte meg ezt a műsorlapot és küldte át nekem 2017-ben, mikor a Vas-diplomára készülődtünk.

1952. júniusában diplomáztunk, szétszóródott az évfolyam, ki itt, ki ott helyezkedett el, a budapestiek közül sokan általános iskolában, mert abban az évben megszüntették a gimnáziumban az énekoktatást. Négy év múlva visszaállították, azt követően Anker Antal a VIII. kerületi Zrinyi Ilona Gimnáziumban tanított.

Életének további alakulásáról szóljon Ő maga:*

„Váratlan kérdést tett fel nekem 1959 tavaszán *Maresz*:** nem jönnek-e helyébe tanítani Cinkotára? Ő ugyanis azzal, hogy a tanítónőképzés megszűnt, és számára a Cinkotára járás komoly nehézségeket kezdett jelenteni, nehéz szívvel, de úgy döntött, hogy Kodály ajánlására a következő tanévet a budai Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumban fogja kezdeni. Ott ugyanis a hírneves *Böhmné Sztójanovits Adrienne* énektanár már nyugdíj után volt, és most másodszor hosszabbította meg munkáját, de őstől végleg távozik. Kodálynak is szívügye volt az iskola zenei nevelésének helyzete, ezért gondolt kiváló, egykori növendékére Katanics Máriára. Így csak egy akadály volt: A cinkotai igazgatónő csak abban az esetben volt hajlandó híres tanárától megválni, ha maga ajánl valakit utódjául, és kezeskedik érte, szakmailag és emberileg egyaránt!

Így kerültem én a történetbe. Jómagam két évvel korábban nősültem, és véletlenül a cinkotai intézménytől nem messze, a XVI. kerületben telepedtünk le. Akkor második éve a VIII. kerületi Zrinyi Ilona Gimnáziumban tanítottam. A megoldás önmagát kínálta: nekem a városba járás, *Katanicsnak* a városból kijárási volt fárasztó és időt rabló, az igazi munka helyetti üresjárat! A sors tehát úgy hozta, hogy a dolgok elég természetes módon simultak egybe. – 1959. szeptemberében Katanics Mária „Ádi néni” helyén Budán, magam pedig Katanics utódjaként Cinkotán, akkor Általános Leánygimnáziumnak nevezett, valójában egy ideig még 12 évfolyamos iskolaként működő intézményben kezdtünk új tanévet.”

Anker Antal az 1959-60-as tanévtől 1985-ig 26 éven át tanított az egykori jónevű képzőben, új nevén Fővárosi Szerb Antal Gimnáziumban. A heti 1-2 órára redukálódott énekórákon a zene megszerettetése, a zenei ízlés fejlesztése volt a főcélja. Rövid idő alatt közel száz fős kórust alakított. 1961-ben meghívást kaptak az Első Debreceni Nemzetközi Kórusversenyre. Állandó szereplői voltak a kulturális programoknak,

* A Magyar Kodály Társaság Hírei 2017/2 55-56 oldal

** Katanics Mária évfolyamtársunk

szerepeltek a Rádióban, Televízióban. A legjobb énekesekből Kamarakórust is alakított, szerepléseik során mindenütt megismerték a Szerb Antal Gimnázium nevét.

1976-ban a Fővárosi Pedagógiai Intézet munkatársa lett, majd 1977-től fővárosi szakfelügyelői kinevezést kapott. 1985-től a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban tanított, így alkalma nyílt megismerni zenei tagozatos gimnáziumok munkáját. Ötven év aktív zenepedagógiai munka után ment nyugdíjba. Ám továbbra is eleget tett szakfelügyelői megbízatásának és megtartotta főiskolai adjunktusi állását a Budapesti Tanítóképző Főiskolán.

Élete során jelentős volt karvezetői tevékenysége. Karnagya volt a HVDSZ Liszt Ferenc férfikarának, a Fővárosi Pedagógiai Intézet Vegyeskarának, az Újpesti Munkásotthon Férfikarának és úgy tudom, ezenkívül egyházi kórust is vezetett és kiváló orgonatudását is érvényesítette.

Nagy pedagógia gyakorlata, széleskörű tapasztalata, szíves íráskészsége gyakran megnyilvánult beszámolók, kritikák megjelentetésében, tankönyvi lektorálásban. A Magyar Kodály Társaság Hírei és a ZeneSzó őrzi írásait. Személyes kapcsolatunk így több mint fél évszázad során sem szakadt meg.

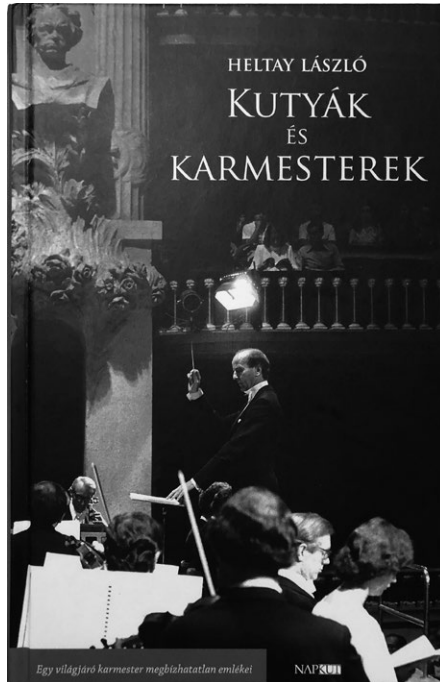
Utolsó találkozásunk a Vas-diploma átvételekor volt.

Requiescat in pace.

Márkusné Natter-Nád Klára

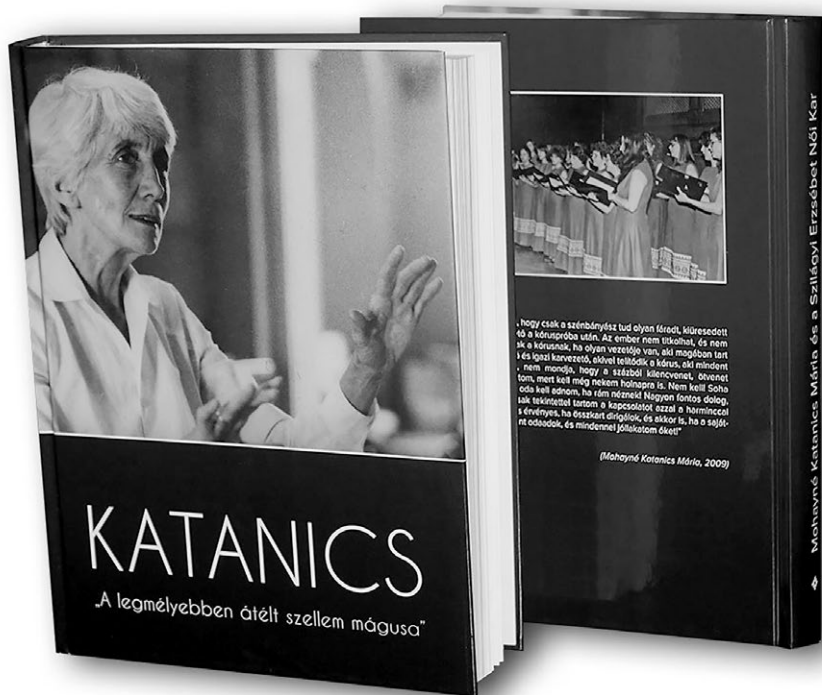
Vígh Andrea rektor és Kutnyánszky Csaba rektorhelyettes díjátadása Anker Antalnak a Régi Zeneakadémián, 2017. szeptember 3.

Senki sem próféta a saját hazájában. A közhely igazságát bizonyítja Heltay László karnagy, karmester élete. 1956-ban a Magyar Rádió zenei szerkesztőjeként – a Zeneakadémia elvégzése után – menekülni kényszerült az országból. Oxfordban folytatta zenei tanulmányait, majd a világhírű egyetem zenei igazgatója lett. Karmesteri pálcájával bejárta a világot, Új-Zélandtól Argentínáig, közben olyan világhírű zenészek fogadták barátságukba, mint Yehudi Menuhin vagy Neville Marriner. Kodály Zoltán egykori tanítványaként elévülhetetlen szerepe volt abban, hogy a Tanár Urat Oxfordban díszdoktorrá avatták. Negyven esztendei angliai életet követően Spanyolország – Katalónia – fogadta be, s immár tíz esztendeje köztünk él, idehaza – visszavonultan. Emlékezésében finom humorral, a zene iránti mély elkötelezettséggel eleveníti fel élete – és a zenei világ – számos magával ragadó epizódját.

A Zene Tiszteletbeli Doktorának
emlékeit lejegyezte
ELMER ISTVÁN

Napkút Kiadó Budapest, 2018
www.napkut.hu

**Felelős kiadó: Gádor Ágnes és a Szilágyi Erzsébet Női Kar
Budapest, 2018**

**Felelős szerkesztő: Herzka Ferenc
Szerkesztették: Gádor Ágnes, Mohay Péter,
Szöllőssy Ágnes, Végh Katalin**

**Kapható, a Flaccus Kiadó boltjában (VIII. Vas u. 19.)
és további könyvesboltokban**

www.szilagyikamara.hu